

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ

Студентки 6 курсу 641 групи
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно),
перша – англійська

Олехнович Валерії Владиславівни

Керівник: к. пед. н., доцент

Волченко Ольга Михайлівна

Рецензент: к. філол.н., старший викладач

Лютянська Наталя Іванівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КІНОДИСКУРС ЯК ОБ’ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА	6
1.1. Кінодискурс та підходи до його визначення	6
1.2. Дубляж як аспект аудіовізуального перекладу та його проблеми	11
РОЗДІЛ 2. БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНЕ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧЕ ЯВИЩЕ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ	18
2.1. Еквівалентність і безеквівалентна лексика у перекладі	18
2.2. Засоби перекладу безеквівалентної лексики	30
РОЗДІЛ 3. ВІДТВОРЕННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ СЕРІАЛУ “MINDHUNTER”	38
3.1. Переклад власних назв	39
3.2. Переклад термінів	52
3.3. Переклад абревіатур та скорочень	59
3.4. Переклад реалій	64
3.5. Переклад семантичних лакун	68
3.6. Переклад авторських неологізмів	71
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	85
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Проблема перекладу лексики, яка не має еквівалентів у цільовій мові, є важливим аспектом сучасного перекладознавства. Завдання перекладу полягає не лише у транслюванні інформації, а й у сприянні складному процесу міжкультурної комунікації, де вихідна та цільова мови є носіями культури, менталітету, національного характеру, способу життя, моралі, системи цінностей, бачення світу. Національно-культурні особливості реалізуються через певні слова, які важко зрозуміти носію культури цільової мови. У зв'язку з цим, зростає інтерес до лінгвокультурології, науки, що вивчає мову та культуру у їх взаємозв'язку, предметом дослідження якої є безеквівалентна лексика.

Лексика, яка відтворює соціокультурні елементи суспільного життя, відображається у культурному надбанні народів, особливу ланку якого у сучасному глобалізованому світі посідає кінематограф. З огляду на це, зростає інтерес лінгвістів до кінодискурсу та засобів відтворення його національно-специфічних особливостей.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю детального дослідження безеквівалентної лексики та пошуку адекватних перекладацьких рішень її відтворення у процесі кінодискурсу, адже вони відображають культуру народу, а кінематограф в новітній час відіграє велику роль у світі масової комунікації.

Аналіз провідних досліджень щодо кінодискурсу та аудіовізуального перекладу свідчить, що ця проблема була та є предметом розгляду українських (Н.М. Абабілова, О.С. Голомоз, О.О. Гордієнко, О.І. Гридасова, Т.В. Журавель, О.Г. Зверєва, І.А. Котова, Т.А. Крисанова, О.В.Фещенко) і зарубіжних (В.Є. Горшкова, Х. Діаз-Сінтас, М.А. Єфремова, А.Н. Зарецька, Є.Б. Іванова, С. Козлофф, О.В. Козуляєв, Ю.М. Лотман, Є.О. Лутков, А. Ремал, М.А. Самкова, Г.Г. Слишкін) вчених. Концептуальні ідеї відтворення безеквівалентної лексики цільовою мовою відображено у роботах Л.С. Бархударова, М.В. Бондар, Є.М. Верещагіна, В.В. Виноградова, С.І. Влахова, А.В. Волошиної,

Р.П. Зорівчак, А.О. Іванова, В.Н. Комісарова, В.Г. Костомарова, М.П. Кочергана, Л.К. Латишева, М.І. Лісної, О.Ю. Тупиці, С.П. Флоріна.

Мета нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці засобів перекладу безеквівалентної лексики у сучасному англомовному кінодискурсі.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних **завдань**:

1. Окреслити підходи до визначення поняття кінодискурсу.
2. З'ясувати зміст понять аудіовізуального перекладу та дубляжу як його аспекту.
3. Проаналізувати поняття «еквівалентність» та «безеквівалентна лексика».
4. Визначити засоби відтворення безеквівалентної лексики цільовою мовою.
5. Зробити аналіз використання засобів перекладу безеквівалентної лексики на матеріалі сучасного англомовного кінодискурсу.

Об'єктом цього дослідження є безеквівалентна лексика як елемент сучасного англомовного кінодискурсу.

Предметом дослідження виступають засоби відтворення безеквівалентної лексики українською мовою у процесі аудіовізуального перекладу.

Матеріалом дослідження слугував другий сезон художнього кіносеріалу “Mindhunter” режисера Девіда Фінчера, знятий у 2019 році студією “Denver & Delilah Films” та його дубляж українською мовою здійснений студією «Так Треба Продакшн». Кіносеріал та переклад зроблені за замовленням “Netflix”.

Для розв'язання поставлених завдань були застосовані такі **методи** дослідження: аналіз, синтез та метод класифікації для створення теоретичної бази дослідження; описовий та інтерпретативний методи для викладу результатів практичного дослідження; статистичний метод для обробки результатів дослідження та визначення продуктивних засобів відтворення безеквівалентної лексики.

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні та систематизації наукових підходів до розв'язання лінгвокультурологічного та

перекладознавчого аспектів проблеми безеквівалентної лексики у сучасному англomовному кінодискурсі.

Практична значущість роботи визначається тим, що її основні положення та отримані результати можуть бути застосовані під час викладання дисциплін «Вступ до перекладознавства», «Лінгвокраїнознавство англomовних країн», «Теорія та практика перекладу» та для подальших досліджень в області лінгвокультурології та кіноперекладу.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом виступу на конференції «Студентські Могилянські читання 2021».

За результатами дослідження у виданні «Студентські наукові студії: Молодіжний науковий журнал» опубліковано одну наукову працю на тему “Non-Equivalent Vocabulary in Modern English Film Discourse: Linguistic, Cultural and Translation Aspects”.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі систематизовано підходи до визначення кінодискурсу, розглянуто теоретичні положення щодо аудіовізуального перекладу та його специфіки, а також проаналізовано особливості дубляжу як аспекту аудіовізуального перекладу.

Другий розділ присвячено аналізу поняття безеквівалентної лексики та підходів до її класифікації, обґрунтовано засоби відтворення цієї лексики у цільовій мові.

У третьому розділі здійснено аналіз та систематизацію засобів відтворення безеквівалентної лексики українською мовою на основі матеріалів аналізованого кіносеріалу.

РОЗДІЛ 1

КІНОДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1.1. Кінодискурс та підходи до його визначення

На сьогоднішній день поняття дискурсу є одним із базових у лінгвістиці і досліджується в межах прагмалінгвістики, когнітивної лінгвістики, лінгвістики тексту тощо (Голомоз 8). Дослідники зосереджують увагу на визначенні формальних властивостей мови, в той час як лінгвісти, що вивчають дискурс, аналізують мову і причини її використання (Brown 13).

Поняття «дискурс» протиставляється поняттю «текст», і тому їх співвідношення є важливим для дослідження кінодискурсу. Під поняттям «дискурс» мається на увазі «єдність двох сутностей – процесу мовної комунікації й об'єкта, тобто тексту, який є результатом цього процесу» (Кибрик 10). А.О. Кібрік стверджує, що така точка зору дозволяє вивчати дискурс у широкому спектрі вивчення мови, а також дослідник зауважує, що дискурс підкреслює «динамічний характер мовного спілкування», а текст, у свою чергу, є статичним об'єктом, результатом мовної діяльності (10).

Дискурс відрізняється від тексту тим, що розглядається одночасно і як процес, і як результат, а також співвідноситься з його учасниками, автором і адресатом, які можуть перерозподілятися, що утворює діалог (Любителева 14). Це ускладнює розмежування понять «дискурс», «текст» і «діалог», оскільки ці поняття з часом набули більшої кількості конотацій, тому термін «дискурс» є зручним як родовий термін, що об'єднує усі види використання мови (Кибрик 10). У зв'язку з цим, дискурс визначають як «складне комунікативне явище, яке включає в себе соціальний контекст, що дає уявлення як про учасників комунікації, так і про процеси створення і сприйняття повідомлення» (Дейк 112-3).

Звідси виникає проблема розмежування кінодискурсу та кінотексту. Дослідження термінів «дискурс» та «текст» дозволяє зробити висновок, що

кінодискурс – це утворення динамічне, а кінотекст – статичне, а кінодискурс слід розуміти як поняття більш широке по відношенню до кінотексту (Любителева 14-5).

Існує декілька підходів до визначення кінодискурсу. А.В. Корячкіна розглядає кінодискурс як комунікативну подію, що протікає між режисером і кіноглядачами, у ході якої представляються і осмислюються певні повідомлення, як сукупність мовних рис, що характеризують кіногероїв, і як систему комунікативних засобів і установок, прийнятих у сфері культури (13).

Кінодискурс також розглядається з точки зору мультимодального семіотичного явища. З цієї позиції кінодискурс визначається як сукупність рухливих і статичних образів, усного і письмового мовлення, по-особливому організованих аудіоелементів, що охоплює лінгвальну та нелінгвальну семіотичні системи (Малімон 133).

Т.А. Крисанова, звертаючись до семіотичних аспектів кінодискурсу, стверджує, що знаки кінодискурсу володіють рисами іконічності, індексальності й символічності, які є конвенційними, інтенційними і мотивованими (26). У межах семіотичної теорії кінодискурс трактується як єдність і синтез лінгвістичних і нелінгвістичних знаків, у якій знаки-індекси включають інтонацію, вигуки, шуми (природні й технічні), саундтреки, візуальний ряд, а знаки-символи, як правило, представляють мовний компонент, а саме титри, написи в самому фільмі, мову акторів, закадровий текст (Малімон 133).

З позиції семіотики кінодискурс також розглядає П. Воллен, стверджуючи, що в кінодискурсі роль знаків-ікон значно важливіша за роль знаків-індексів, а семіологи й лінгвісти перебільшують значення знаків-символів (116).

Семіотичний підхід до кінодискурсу дозволяє окреслити кінодискурс як «семіотично ускладнений динамічний процес взаємодії автора і кінореципієнта, що протікає у міжмовному і міжкультурному просторі за допомогою засобів кіномови, що має властивості синтаксичності, вербально-візуальної зчепленості елементів, інтертекстуальності, множинності адресанта, контекстуальності

значення, іконічної точності, синтетичності» (Назмутдинова 7). Це визначення підтверджує динамічність дискурсу, що відрізняє його від кінотексту.

А.Н. Зарецька розглядає кінодискурс як креолізоване утворення та зв'язаний текст, що є вербальним компонентом фільму, у сукупності з невербальними компонентами – аудіовізуальним рядом цього фільму та іншими значущими для смислової завершеності фільму екстралінгвістичними факторами, що має властивості цілісності, зв'язності, інформативності, комунікативно-прагматичної направленості, медійності і створене колективно диференційованим автором для перегляду реципієнтом повідомлення (кіноглядачем) (7).

І.Н. Лавріненко, слідом за А.Н. Зарецькою, характеризує кінодискурс у зв'язку з поняттям креолізованого тексту і акцентує увагу на тому, що кінодискурс виражається за допомогою вербальних та невербальних засобів відповідно до авторського задуму, а також фіксується на матеріальному носії і призначений для аудіовізуального сприйняття кіноглядачами (5). Так, дослідник розглядає кінодискурс як «полікодове когнітивно-комунікативне утворення, поєднання різних семіотичних одиниць у їх нерозривній єдності», яке характеризується зв'язністю, цілісністю, завершеністю та адресністю (5).

Спираючись на вищезазначені підходи до визначення поняття кінодискурсу, можна побачити, що дослідники розглядають його у зв'язку з деякими категоріями, які у своїй роботі узагальнює О.Г. Зверєва: цілісність, завершеність, відкритість, зв'язність, модальність, антропоцентричність та інтертекстуальність (111-5).

Категорія цілісності і категорія завершеності тексту є обов'язковими елементами будь-якого тексту. Категорія цілісності зберігає текст структурованим та ідейно завершеним, а завершеність тексту визначається автором, який є його хазяїном та вирішує коли і де саме завершиться повідомлення, що робить цей текст сформованим, основу для його тлумачення створеною, а тому текст є закінченим (Зверєва 111). Категорія відкритості межує з категорією завершеності і залучає до кінодискурсу глядача, який у процесі

сприйняття завершеного автором повідомлення домислює та інтерпретує його, що утворює опосередковане спілкування між автором та реципієнтом (Зверєва 112).

Категорії зв'язності та модальності забезпечують цілісність тексту, оскільки семантична, змістова, граматична та структурна зв'язність дозволяють реципієнту сприймати та інтерпретувати текст, а модальність підкреслює суб'єктивність кінодискурсу, у якому висловлено відношення автора до дійсності (Зверєва 113).

Категорія антропоцентричності спирається на те, що центром дискурсу є людина, яка є його творцем та сприймачем. Так, в кінодискурсі антропоцентричність представлена завдяки колективному автору, глядачу та персонажу. Категорія інтертекстуальності у межах кінодискурсу підкреслює його синтетичну природу та реалізується на підставі «діалогічної взаємодії модулів комунікантів та тексту з універсумом – кодом культури, науки, літератури тощо» (Селиванова 283).

Лінгвісти, досліджуючи кінодискурс, розглядають його у взаємозв'язку з поняттями кіносценарію, кінотексту та кінодіалогу, де кінотекст та кінодіалог мають особливу роль фрагментів кінодискурсу (Духовная 64). Кінодискурс створюється на основі сценарію завдяки інструментам кіномови. Основною одиницею кінофільму виступає кадр, а смислова послідовність ряду різних кадрів конструює кінотекст (Лотман 53-60).

Кіносценарій може розглядатися, з одного боку, як самостійний або адаптований літературний твір, з іншого боку – як модель, що організовує проведення зйомок фільму з урахуванням усіх технічних моментів, що супроводжують цю процедуру (Горшкова 107). Кіносценарій, на думку В.С. Горшкової, є особливим жанром літератури, специфічність якого полягає у вільному оперуванні часом і простором та необхідності орієнтування на аудіовізуальне сприйняття (Горшкова 107).

З художнім або драматичним твором сценарій поєднують: 1) художня форма (діалог та ремарки), зав'язка, кульмінація, розв'язка; 2) незакінченість

(сценарій, як і п'єса, призначений для подальшого створення на його основі витвора мистецтва, і в ході цього процесу передбачається внесення змін); 3) реалістична мова персонажів (максимальне наближення мови до живого спонтанного діалогу); 4) значна частина сценарію створюється професійним літератором (Сухая 70).

Кінотекст є важливим компонентом кінодискурсу, оскільки в ньому сходяться усі рівні аналізу кінематографічного твору (Нелюбина 28). Ю.В. Сургай інтерпретує взаємозв'язок кінодискурсу та кінотексту завдяки визначенню самого поняття «кінодискурс», де кінодискурс є процесом відтворення та сприйняття кінотексту, що також включає просторово-часові умови, учасників, що мають певні культурні риси, досвід і знання (8).

Є.Є. Анісімова по відношенню до кінотексту використовує поняття креолізованого тексту, оскільки кінотекст виконує комунікативну функцію при взаємопроникненні двох принципово відмінних семіотичних систем – лінгвістичної та нелінгвістичної (Слышкин, Ефремова 36-7).

Креолізований текст виникає в результаті креолізації, тобто поєднання засобів різних семіотичних систем в одному цілому, і позначає «особливий лінгвовізуальний феномен, текст, у якому вербальний та зображувальний компоненти утворюють одне візуальне, структурне, смислове та функціональне ціле, що забезпечує його комплексний прагматичний вплив на адресата» (Анисимова 46).

Вербальна частина креолізованого тексту представлена письмовою складовою (титри і написи, що є частиною світу кінофільму) та усною складовою (мова акторів, закадровий текст). До невербальних компонентів належать іконічні та індексальні знаки, а саме образи персонажів, рухи персонажів, пейзажі, інтер'єр, реквізити, спецефекти, шуми, музика тощо, які є основою кінодискурсу (Слышкин, Ефремова 23).

Кінодіалог у складі кінодискурсу є вербальним компонентом художнього фільму, смислова завершеність якого забезпечується аудіовізуальним рядом у загальному дискурсі фільму (Горшкова 77). Кінодіалог відрізняється від

реального мовлення подвійністю, оскільки він не є спонтанним, але повинен здаватися таким, незмінним, але повинен здаватися ефемерним так само, як мовлення, яке він імітує (Тер-Григорьян 294).

В.Є. Горшкова, розглядаючи кінодіалог у зв'язку з перекладознавством, дійшла висновку, що він є відносно самостійним структурі цілого кінодискурсу і так, у випадку коли перекладач отримує письмовий текст кінодіалогу без відеозапису, відсутність відеоряду може стати перешкодою до адекватного перекладу того чи іншого фрагмента (138).

Таким чином, кінодискурс розглядається дослідниками як креолізоване повідомлення, основними компонентами якого є вербальна та невербальна складові у сукупності з іншими значущими для смислової завершеності фільму екстралінгвістичними факторами, і яке створене колективним автором для перегляду кінореципієнтом. Кінодискурс має ознаки цілісності, завершеності, відкритості, зв'язності, модальності, антропоцентричності та інтертекстуальності. Кінодискурс розглядають у зв'язку з його основними складовими, а саме кіносценарієм, кінотекстом та кінодіалогом.

1.2. Дубляж як аспект аудіовізуального перекладу та його проблеми

Згідно з А. Ремал, першою формою аудіовізуального перекладу став переклад титрів у німому кіно, та з появою звукового кіно потреба у кіноперекладі почала стрімко зростати (28). В Україні у 2006 році було прийнято постанову про обов'язкове дублювання та субтитрування всіх іноземних фільмів українською мовою, що збільшило кількість дублювань рідною мовою в Україні та привернуло увагу дослідників до питання аудіовізуального перекладу.

Лише нещодавно теоретики перекладу визнали аудіовізуальний переклад як окрему галузь перекладознавства, на що є всі підстави, оскільки він має свій предмет вивчення та теоретичну основу, а від інших видів перекладу він відрізняється особливою складністю (Ababilova, Usachenko 79-85).

Аудіовізуальний переклад постає проблемою через те, що робить акцент на комплексному характері мультимодального перекладу, а саме перекладу з

урахуванням візуальних, лінгвістичних та звукових знаків, а його об'єктом є кінотекст (Gambier 56).

Аудіовізуальні тексти послуговуються двома типами знаків та двома каналами зв'язку. Вони передають інформацію через звуковий канал, через який передаються і приймаються акустичні вібрації у вигляді слів, паралінгвістичної інформації, звукової доріжки та спеціальних ефектів, і візуальний канал, через який передаються і сприймаються світлові хвилі у вигляді зображень, кольорів, рухів, а також написів з мовними знаками (Ababilova, Usachenko 79-85). Так, аудіовізуальні тексти складаються з аудіо-вербальних знаків, які виражені словами, аудіо-невербальних знаків, тобто усіх інших звуків, візуально-вербальних знаків, якими виступає будь-яке повідомлення у письмовій формі, та візуально-невербальних знаків (Zabalbeascoa 24).

З огляду на це, реципієнти аудіовізуальних матеріалів є одночасно глядачами, слухачами і читачами, оскільки обробляють інформацію одразу на декількох рівнях декодування (Козуляев 375). Це ускладнено процесом сприйняття інформації, оскільки реципієнти аудіовізуальних творів не можуть вплинути на швидкість сенсорної інформації, яка до них надходить через різні канали, що доповнюється необхідністю знайомства з цілісним «референтним світом» аудіовізуальних творів, де перекладач має брати до уваги не лише лінійний і послідовний семантичний контекст мовлення, а й надмовні цілісні візуальні й смислові конструкти (Козуляев 375-6).

Аудіовізуальний переклад можна охарактеризувати через певні риси, які йому притаманні: 1) зміст аудіовізуального продукту синхронно передається через два канали; 2) переклад підпорядковується зображенню, оскільки аудіоряд повинен відповідати візуальному; 3) процес перекладу здійснюється не лише перекладачем, до нього також залучаються редактори, режисери, актори озвучення; 4) технічний складник безпосередньо впливає на результат аудіовізуального перекладу (Журавель 36).

Так, перекладач під час роботи з аудіовізуальним перекладом зіштовхується з усіма семіотичними рівнями, що робить цей вид перекладу одним з найбільш складних (Казанцева 6).

Х. Діаз-Сінтас, Ф. Поятос та Г. Андерман характеризують такі підходи до аудіовізуального перекладу: збереження аудіального складника кінофільму та заміна аудіального складника кінофільму письмовим текстом (20-21). Під час збереження аудіального складника кінофільму оригінальна аудіодоріжка замінюється аудіодоріжкою з перекладом, що називається переозвученням. Переозвучення може бути повним (дублювання) або частковим (закадрове озвучення). Техніка, яка дозволяє зберегти оригінальну аудіодоріжку та здійснити письмовий переклад через виведення тексту на екран називається субтитруванням.

А. Ремал, слідом за Х. Діаз-Сінтас, відносить до основних видів аудіовізуального перекладу субтитрування та дублювання та додає, що через розповсюдження аудіовізуальної продукції, яке пов'язано з глобалізаційними процесами, фінансовою інтеграцією кіноіндустрії, оцифруванням та технологічним розвитком, почали зростати види аудіовізуального перекладу (29). Завдяки цьому з'явилися субтитри для сцени, субтитри для людей з вадами слуху, аматорське субтитрування та дублювання, аудіоопис для осіб позбавлених зору, аудіосубтитри та мовна локалізація відеоігор (Remael 29).

Субтитрування вважається найбільш швидким та дешевим видом аудіовізуального перекладу, у той час як дубляж – найбільш складним та дорогим. Х. Діаз-Сінтас та Г. Андерман зауважують, що вибір виду аудіовізуального перекладу безпосередньо залежить від фінансових умов, жанру кінопродукту, формату розповсюдження кінофільму та аудиторії, на яку кінофільм розрахований (20-1).

Існують різні підходи до визначення терміну «дублювання» у відношенні до кіноперекладу. Так, Г.Г. Слишкін та М.О. Єфремова визначають дублювання як техніку, що передбачає вирівнювання тривалості окремих фраз та темпу

мовлення на обидвох мовах та узгодження тексту перекладу з артикуляцією виконавця у фільмі (39).

В.Є. Горшкова визначає дублювання як особливу техніку запису, що дозволяє замінити звукову доріжку фільму з записом оригінального діалогу звуковою дорізкою фільму з записом діалогу мовою перекладу, а його особливість полягає у підготовці адекватного перекладу аудіовізуального матеріалу, при цьому дотримуючись синхронізму артикуляції акторів з візуальним матеріалом при одночасному дотриманні темпу мовлення і тривалості певних реплік (Горшкова 27).

Процес перекладу для дублювання включає підстроковий переклад оригінального тексту з одночасним виявленням точних моментів початку і кінця реплік та створення точного перекладу діалогів фільму, еквівалентного оригіналу, що відповідатиме його ідеї, стилю, характеру діючих осіб тощо (Горшкова 26-8).

На основі цього А.М. Корячкина виділяє три основні етапи у процесі дублювання: переклад, редакція та інтеграція перекладу у кінофільм (60-3).

На першому етапі готується переклад кінофільму, для якого перекладач отримує монтажні листи діалогів, однак не завжди має у своєму розпорядженні вільний доступ до відеоряду, що може бути пов'язане з прагненням прокатника зберегти деталі кінопрем'єри в секреті (Корячкина 60-3). У цьому випадку студії надають кіноверсію, де зображення, за винятком персонажу, що розмовляє, приховано, або надають чорновий варіант кінофільму, який відрізняється від фінальної редакції, яку надсилають пізніше (Корячкина 60-3).

Іншу складність представляє ситуація, коли перекладачеві дається обмежений час на ознайомлення з відеоматеріалом у межах студії, а подальше допрацювання перекладу здійснюється без можливості переглянути кінокартину (Корячкина 60-3).

На другому етапі текст для дубляжу проходить літературну редакцію та укладання. Так, оригінальна мовна аудіодоріжка замінюється новою аудіодорізкою, де мовлення персонажів у мові перекладу має співпадати з

оригінальним мовленням персонажів за довжиною фраз, а також з артикуляцією акторів (Лутков 163). Це явище В.Є. Горшкова називає синхронізмом, а сучасні дослідники аудіовізуального перекладу В. Шом і А.В. Козуляєв – ліпсинком.

Редактор має слідкувати, аби текст перекладу відповідав оригінальному тексту за критеріями тривалості, ритму вимови реплік, розподілу пауз, пов'язаних з рухом губ мовця, положення того, хто говорить по відношенню до камери і поведінки дійових осіб на екрані (Горшкова 28), тобто текст перекладу укладається «губи в губи» з персонажами кінофільму, щоб у глядача виникло враження, ніби персонажі розмовляють мовою перекладу (Полякова 57).

У зв'язку з цим, при перекладі для дублювання перекладач повинен повністю переосмислити матеріал, створити текст з нуля, ґрунтуючись на паралельних смислових потоках таким чином, щоб він підходив у ситуації іншої мови та іншої культури (Козуляєв 9).

Основна проблема, яка виникає під час укладання реплік, полягає у різниці в синтаксисі мови оригіналу та мови перекладу, оскільки англійська мова схильна до аналітизму, а українська мова – до синтетизму (Полякова 57). У зв'язку з цим, кількість складів слів дубльованого тексту повинна відповідати кількості складів слів тексту оригіналу, а також розташування губних приголосних та відкритих голосних звуків реплік оригіналу має збігатися у репліках перекладу (Кулікова 51).

Для наближення тексту перекладу до тексту оригіналу у межах об'єму застосовують деякі засоби: 1) заміна більш короткими синонімами або синонімічними конструкціями; 2) зміна типу або структури речення; 3) опущення інформації (Лутков 165).

Існує й зворотна проблема перекладу для дублювання, яка пов'язана з тим, що носії англійської мови схильні використовувати повні речення, навіть у розмовній мові, в той час як носії української мови часто використовують неповні речення. В результаті цього, при відтворенні вихідного аудіовізуального тексту українською мовою, переклад може бути коротше, ніж оригінал. Так, перекладачі використовують деякі засоби збільшення тексту перекладу: 1)

додавання менш релевантної інформації (вставка речень, вставка слів або конструкцій, які не несуть смислового навантаження); 2) заміна синонімами та синонімічними конструкціями; 3) повтор інформації (Лутков 165).

Ліпсинк також зазвичай виконують не професійні перекладачі, а укладачі, редактори або режисери дублювання, що може негативно впливати на якість перекладу (Полякова 59).

На третій стадії відбувається озвучування, де відредаговані перекладені кінодіалоги розігруються під керівництвом режисера акторами, відібраними за погодженням із замовником на основі попередніх проб (Корячкина 60-3). Цей етап є найважливішою складовою підготовки кінофільму, оскільки формується остаточний синхронізований текст і складається мовний малюнок ролі (Корячкина 60-3).

На завершальній стадії дубляжу виконується перезапис, тобто зведення фонограми, що включає діалоги, синхронні шуми (звуки, пов'язані з діями персонажів), несинхронні шуми (наприклад, спів птахів, гул людей на вокзалі) та музику (Корячкина 60-3). В остаточну версію також включається переклад графічної складової фільму, виконаний у вигляді закадрових реплік або підготовлений у вигляді субтитрів, а сам процес дублювання триває від трьох тижнів до місяця (Корячкина 60-3).

Процес перекладу під дубляж достатньо складний і дорогий, проте він несе в собі важливу функцію – функцію адаптації. Дублювання з усіх видів аудіовізуального перекладу найбільше «вторгається» в структуру оригіналу, через що багато критиків сумніваються в його автентичності, та існує думка, що саме дублювання може вважатися достовірним в кіно, оскільки воно орієнтовано на цільову аудиторію і дозволяє зробити вихідний текст найбільш відповідним стандартам культури цільової аудиторії (Бакулєв 52-3).

Вважається, що адаптація іноземних текстів, що включають мовні та культурні цінності, є неминучою під час перекладу (Банникова 24-5). Дубльований кінофільм часто здається глядачам новим, а не перекладеним, і таким чином функціонує як транснаціональний позакультурний продукт, який

необхідно переписати в різні культурні контексти країн-споживачів. Іноземні вирази приводять у відповідність з внутрішніми нормами та критеріями, а іноземні діалекти та інші національно-культурні особливості зводять до наближених еквівалентів, які існують у цільовій лінгвістичній системі (Бакулев 52-3). Таким чином, дублювання знижує відчуття «іншого», і є прикладом одомашнення (Ascheid 40).

Отже, аналіз критичної літератури щодо аудіовізуального перекладу та дублювання як його аспекту дозволяє зробити висновок, що мультимодальність є однією з головних рис аудіовізуального перекладу, яка полягає у застосуванні двох каналів зв'язку – звукового та візуального. Аудіовізуальний переклад має низку підвидів, основними з яких є субтитрування, дублювання та закадровий переклад. Дублювання є видом аудіовізуального перекладу, сутність якого полягає у підготовці адекватного перекладу аудіовізуального тексту з обов'язковим дотриманням синхронізму тексту з візуального ряду. Дублювання розділяється на три етапи: переклад, редакція та інтеграція перекладу у кінофільм. Етап редакції є найскладнішим у підготовці перекладу для дублювання, оскільки на цьому етапі відбувається укладання тексту, тобто редакція аудіовізуального перекладу для досягнення синхронізму. У результаті теоретичного дослідження матеріалів щодо дублювання також було з'ясовано, що цей вид аудіовізуального перекладу несе функцію одомашнення, оскільки його основна задача полягає у тому, щоб здаватися новим продуктом, а не перекладеним.

РОЗДІЛ 2

БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНЕ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧЕ ЯВИЩЕ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ

2.1. Еквівалентність і безеквівалентна лексика у перекладі

Відображення національної специфіки культури яскраво виявляється в безеквівалентній лексиці, яка безпосередньо пов'язана з предметами та явищами матеріальної та духовної культури, з історією суспільства і своєрідною формою закріплення та передачі суспільно-пізнавального досвіду (Гарах 97), а отже національно-культурний компонент семантичної структури безеквівалентної лексики є невід'ємною складовою змісту цілого тексту (Кабаченко 149). Дослідження М.П. Кочергана показує, що безеквівалентна лексика становить близько 6-7% від загальної кількості активно вживаних слів (171-2), що зумовлює необхідність пошуку підходів до її відтворення мовою перекладу.

Л.К. Латишев та А.Л. Семенов розглядають переклад як процес створення тексту мовою перекладу у певних відносинах рівноцінного тексту з мовою оригіналу, що дозволяє подивитися на переклад крізь призму рівності та еквівалентності (56). З огляду на це, Л.С. Бархударов пропонує і безеквівалентну лексику та питання її перекладу розглядати у зв'язку з поняттям еквівалентності.

У перекладознавстві поняття еквівалентності та адекватності часто трактуються як взаємозамінні, у той час як лінгвісти В.Н. Комісаров та В.С. Виноградов розмежовують поняття «еквівалентний» та «адекватний» переклади. Адекватний переклад розглядається як широкіше поняття, як переклад, що забезпечує необхідну повноту міжмовної комунікації у конкретних умовах, у той час як еквівалентність розглядається як смислова спільність одиниць мови і мовлення, що прирівнюються (Комиссаров 116-7).

О.Д. Швейцер виділяє різні рівні еквівалентності та стверджує, що адекватний переклад передбачає певний рівень еквівалентності, а еквівалентний переклад не завжди можна вважати адекватним (Швейцер 92-3). Еквівалентність

передбачає збереження змістової, смислової, семантичної, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації, яка міститься у вихідній мові та мові перекладу (Виноградов 18-9).

В.Н. Комісаров виділив три підходи до еквівалентності (27-41). Перший підхід полягає у порівнянні еквівалентності з тотожністю, тобто зі збереженням незмінного плану змісту, що є невірним, оскільки в процесі перекладу завжди потрібна певна зміна оригіналу, що найчастіше проявляється в тому, що перекладач свідомо йде на певні втрати і переклад неминуче втрачає деякі риси оригіналу (Комиссаров 27).

Другий підхід полягає в тому, що виділяється деяка інваріантна частина у змісті оригіналу, збереження якої є необхідною умовою для забезпечення еквівалентності перекладу в цілому (Комиссаров 27). Найчастіше під інваріантною частиною оригіналу розуміється або функція тексту оригіналу, або описана в ньому ситуація (Комиссаров 27). Однак таке визначення ступеня еквівалентності перекладу не відображає всієї різноманітності, яка успішно забезпечує міжмовну комунікацію перекладів (Комиссаров 41).

Третім підходом до визначення еквівалентності перекладу В.Н. Комісаров називає емпіричний підхід, який не закріплює еквівалентність за тим чи іншим видом подібності перекладу та оригіналу (27-41).

Отже, еквівалентність може виявлятися на рівні збереження мети комунікації, рівні способу її опису, рівні синтаксичних структур та лексичних одиниць та, нарешті, на рівні найбільшої близькості до оригіналу, рівні дослівного перекладу (Комиссаров 70-1).

Л.В. Латишев та А.Л. Семенов підкреслюють, що перекладацька еквівалентність відрізняється від комунікативно-функціональної еквівалентності і відображає оптимальне виконання ряду умов, а саме: 1) текст оригіналу та текст перекладу повинні мати (відносно) рівні комунікативно-функціональні властивості; 2) в міру, що допустима у рамках першої умови, текст оригіналу та текст перекладу мають бути максимально аналогічні один одному у семантично-структурному відношенні; 3) беручи до уваги всі компенсуючі відхилення між

текстом оригіналу і текстом перекладу, не повинні виникати семантико-структурні розбіжності, що не допустимі у перекладі (57).

Т.В. Євтушенко стверджує, що еквівалентність перекладу можна проаналізувати на різних рівнях, проте базовим залишається рівень слова та словосполучення, оскільки переклад починається з встановлення еквівалентності саме на цьому базовому рівні (94). Таким чином, усі проблеми перекладу починаються з проблем, з якими перекладач зустрічається на рівні слова та словосполучення (Євтушенко 94). Так, у перекладознавстві виникає проблема визначення поняття «еквівалент».

Я.Й. Рецкер вважає, що еквівалентом є рівнозначна відповідність, яка не залежить від контексту, а також еквіваленти є «каталізаторами перекладацького процесу» та бувають повними, частковими, абсолютними та відносними (13-5).

С.І. Влахов та С.П. Флорін вважають, що еквівалент – це «повна тотожність між відповідними одиницями двох мов щодо змісту» (47), а А.О. Іванов під еквівалентом розуміє «функціональну відповідність у мові перекладу, яка передає на аналогічному рівні плану вираження (слова, словосполучення) всі релевантні в межах цього контексту компоненти значення» (187).

В.Н. Комісаров підсумовує вищезазначені думки та робить висновок, що постійна рівнозначна відповідність, яка, як правило, не залежить від контексту є еквівалентом (55), а у випадку, коли у лексичної одиниці немає відповідного їй лексичного еквівалента у мові перекладу, перекладач стикається з явищем, що має назву «безеквівалентність» (Атаманова 9-10).

Виокремлюють три підходи до розгляду безеквівалентності: 1) розглядати як безеквівалентні лише денотати етноспецифічних об'єктів; 2) вважати безеквівалентними мовні одиниці, які не мають культурного компонента; 3) характеризувати як безеквівалентне будь-яке мовне явище, яке може бути невідомим реципієнту мови перекладу під час міжкультурної комунікації (Лісна 60). З огляду на вищезазначені підходи, лінгвісти пропонують визначати безеквівалентну лексику як окремий прошарок лексики.

Є.М. Верещагін та В.Г. Костомаров визначають безеквівалентну лексику як «слова, що служать для вираження понять, відсутніх в іншій культурі і іншій мові, слова, що відносяться до культурних елементів, характерних тільки для культури А і відсутні в культурні Б, а також слова, що не мають перекладу іншою мовою, одним словом, що не мають еквівалентів за межами мови, до якої вони належать» (95).

С.І. Влахов та С.П. Флорін тлумачать безеквівалентну лексику як лексичні і фразеологічні одиниці, які не мають перекладацьких еквівалентів у мові перекладу (42). Лінгвісти вважають, що безеквівалентну лексику можна знайти лише при порівнянні двох мов, а головна різниця між безеквівалентною лексикою і реаліями полягає у тому, що реалії існують лише в одній мові і не підлягають порівнянню, а безеквівалентну лексику можна визначити лише при порівнянні тексту оригіналу і його перекладу (42).

В.Н. Комісаров під безеквівалентною лексикою розуміє одиниці вихідної мови, які не мають регулярних відповідників у мові перекладу (51). Він також підкреслює, що безеквівалентна лексика використовується для позначення специфічних для певної культури явищ, які є продуктом кумулятивної функції мови і можуть розглядатися як вмістилище фонових знань (Комиссаров 51).

Л.С. Бархударов визначає безеквівалентну лексику як лексичні одиниці мови оригіналу, які не мають ні повних, ні часткових еквівалентів серед лексичних одиниць мови перекладу (81). Л.С. Бархударов також робить висновок, що поняття безеквівалентної лексики слід вживати у випадку, коли у словниковому складі іншої мови, тобто мови перекладу, відсутній будь-який відповідник лексичній одиниці (94).

А.О. Іванов під безеквівалентною лексикою розуміє відсутність у мові перекладу аналогічних з мовою оригіналу релевантних компонентів значення, тобто відсутність у лексичних одиниць мови оригіналу еквівалентів у словниковому складі мови перекладу (71). А.О. Іванов, вслід за С.І. Влаховим та С.П. Флоріним, робить висновок, що явище безеквівалентності існує всередині певної мовної пари та застосовується у перекладі лише в одному напрямку (71).

Р.П. Зорівчак окреслює безеквівалентну лексику як «моно- і полісемантичні одиниці, основне лексичне значення яких уміщує традиційно закріплений комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача», а також погоджується, що поняття «безеквівалентна лексика» є набагато ширшим за поняття «реалія» (67).

Л.К. Латишев вважає, що до безеквівалентної лексики відносяться слова і стійкі словосполучення мови оригіналу, які не мають у системі мови перекладу відповідників у вигляді лексичних одиниць (166). Таким чином, безеквівалентна лексика носить здебільшого відносний характер, а не абсолютний, проте така лексика однаково викликає певні перекладацькі труднощі, які треба долати за допомогою спеціальних засобів перекладу (Латишев 166).

В.Н. Крупнов під безеквівалентною лексикою розуміє слова та словосполучення мови оригіналу, які позначають певні процеси, предмети та інші реалії життя, які наразі не мають еквівалентів у мові перекладу (146). Дослідник також виокремлює поняття «хибна безеквівалентність», що має суб'єктивний характер і виникає тоді, коли перекладачу не вистачає знань, через що йому здається, що певна лексична одиниця не має еквівалентів у мові перекладу (146).

Поява безеквівалентної лексики загалом пов'язана із життєдіяльністю певного лінгвокультурного колективу та відображає різницю між лінгвістично-понятійними кодами (Гаврилова 98). У зв'язку з цим, безеквівалентна лексика виникає з таких причин: 1) якщо в культурі однієї мови відсутній предмет, який зустрічається в культурі іншої мови; 2) якщо певний предмет в культурі однієї мови носить лише місцевий характер; 3) якщо у мові перекладу відсутнє відповідне позначення предмету, який є у мові оригіналу; 4) якщо лексико-семантична характеристика певних лексичних одиниць у мові перекладу і мові оригіналу відрізняються (Семененкова 12).

А.О. Іванов стверджує, що безеквівалентна лексика виникає через відсутність явища у культурі та житті носіїв мови перекладу тотожного з явищем культури мови оригіналу (речова безеквівалентність), відсутність у мові

перекладу тотожного поняття (лексико-семантична безеквівалентність), різницю лексико-семантичних характеристик (стилістична безеквівалентність) (54).

Перша причина лексичної безеквівалентності з'являється тоді, коли лексична одиниця вихідної мови позначає явище, що досить добре знайоме його носіям і стійко увійшло в лексичну систему мови оригіналу, проте воно невідоме або маловідоме носіям мови перекладу, і тому не відображено в їх лексичній системі (Латышев 29). Друга причина лексичної безеквівалентності полягає у різному баченні світу різними культурними та етнічними спільнотами, що виявляється, зокрема, у тому, що мова перекладу не завжди закріплює у поняттях та визначеннях своїх лексичних одиниць те, що вже закріплено у вихідній мові (Латышев 29).

Л.К. Латышев також зазначає, що однією з причин безеквівалентності є значні розбіжності комунікативних компетенцій носіїв мови оригіналу та носіїв мови перекладу і, як результат, необхідність «згладити» їх задля досягнення рівноцінності впливу тексту оригіналу та тексту перекладу (38).

У лінгвістиці існують різні підходи до класифікації безеквівалентної лексики, які залежать від принципів, що покладені в їх основу.

Згідно семіотичної класифікації А.О. Іванова, всі значення у будь-якому висловленні розподіляються на три типи: 1) референційне значення, яке виражає відношення між знаком та його референтом (коли мова йде про відношення до поняття) або денотатом (коли мова йде про відношення до предмету); 2) прагматичне значення, яке виражає відношення між знаком і людиною (або мовним колективом), що його використовує; 3) внутрішньомовне значення, яке виражає відношення між цим знаком та іншими знаками або елементами структури тієї самої знакової системи, тобто мови (83-5).

Оскільки різниця значень відповідних одиниць мови оригіналу та мови перекладу становить суть безеквівалентності та одночасно її причину, то можна не враховувати розбіжностей внутрішньомовних значень та розглядати безеквівалентність як розбіжність референційного або прагматичного значення простих мовних знаків (Іванов 83-5).

Спираючись на семіотичну класифікацію значень, лінгвіст А.О. Іванов розглядає поняття безеквівалентності і поділяє безеквівалентну лексику на три великі групи: референційно-безеквівалентну, прагматично-безеквівалентну і альтернативно-безеквівалентну (46).

Референційно-безеквівалентна лексика, тобто розбіжність між знаком і предметом, включає терміни, індивідуальні (авторські) неологізми, семантичні лакуни, слова широкої семантики та складні слова (Іванов 46).

Під поняттям «терміни» мають на увазі слова або словосполучення, які відносяться до спеціальної мови, характерної для тієї чи іншої наукової, політичної, економічної та інших сфер діяльності, і які створюються для позначення спеціальних предметів та знань (Іванов 88).

Частіше за все терміни мають постійні еквіваленти в інших мовах, а багато термінів є універсальними і однаковими в усіх мовах, що пояснюється тим, що наука і техніка більш менш рівномірно розвинута в усіх мовах (Іванов 88). У такому випадку, безеквівалентними термінами вважаються терміни, які відображають нові для мови перекладу поняття, як, наприклад, термін “viewfinder”, що перекладається як «видошукач», або “accidental black spot” у значенні «небезпечна ділянка дороги» (Іванов 88). Перевагами термінів є їх стислість і однозначність, яку важливо зберегти під час перекладу.

Під авторськими неологізмами маються на увазі слова та словосполучення, які створюються одним автором одного твору і існують лише у цьому творі (Іванов 89-91). Авторські неологізми зустрічаються в певному художньому контексті та увиразнюють індивідуальний стиль авторського мовлення, порушують норми літературної мови і саме цим несуть емоційне забарвлення й емотивне наповнення (Великорода 91). Такі неологізми викликають особливу складність у перекладачів, оскільки є абсолютно безеквівалентними (Іванов 89-91).

Семантична лакуна позначає відсутність у мові перекладу лексичної одиниці мови оригіналу для позначення конкретного поняття (Іванов 96). Прикладами такого явища можуть послужити деякі англійські слова, які

вимагають об'ємного опису для пояснення та розкриття їхнього сенсу: словосполучення “full dress” описово перекладається як «довга нарядна вечірня сукня», а “barber” пояснюється як «пара над водою у морозний день» (Иванов 96).

Під поняттям «слова широкої семантики» А.О. Иванов розуміє лексику, яка не має повного збігу референційного значення лексичних одиниць мови оригіналу і мови перекладу. Наприклад, англійське слово “exposure”, яке у більшості випадків перекладається в залежності від контексту: *The girl was exhausted by pain and exposure and thirst.* – Біль, *снека* і жага відібрали у неї залишки сил.

Складні слова, як правило, не мають еквівалентів у мові перекладу. В англійській мові до такого роду лексичних одиниць можна віднести: 1) складні іменники: noun + verb + er (bread-winner – годувальник), noun + noun + er (boat-misser – людина, яка завжди запізнюється на судно); 2) складні прикметники і дієприкметники з другим дієслівним елементом (heavy-handed – незграбний); 3) складні прикметники інших моделей: noun + proof (trigger-happy – легковажний у поводженні зі зброєю); 4) складні дієслова (to ghost-write – писати за когось іншого); 5) слова-фрази (the do-this-by-yesterday – наказ, а hit-and-run – втеча водія з місця дорожньої пригоди, а shoot-to-kill – наказ «вогонь на поразку!») (Иванов 87-111).

Прагматично-безеквівалентна лексика виникає там, де з'являється розбіжність у відношенні між знаком і людиною, яка використовує цей знак, і включає відхилення від загальномовної норми, іншомовні вкраплення, скорочення та аббревіатури, вигуки, звуконаслідування, асоціативні лакуни та слова з суфіксами суб'єктивної оцінки (Иванов 46).

Відхилення від загальномовної норми є найбільшим класом цієї лексики, до яких відносяться територіальні і соціальні діалектизми, жаргонізми, локалізми, сленгізми й вульгаризми.

Під іншомовними вкрапленнями А.О. Иванов розуміє слова і вирази чужою для мови оригіналу мовою, введені автором з метою надати тексту

автентичності, створити колорит та атмосферу начитаності, а іноді й створити відтінок іронії (121). Наприклад, німецьке вкраплення у реченні натякає читачу на країну, у якій відбуваються події, або на національність героя, якому ця фраза належить: For Liesel Meminger, there was the imprisoned stiffness of movement and the staggered onslaught of thoughts. *Es stimmt nicht*. This isn't happening. – А на Лізель Мемінгер навалилася безвольна нерухомість, її охопили заплутані і суперечливі думки. *Es stimmt nicht*. Цього не може бути.

Скорочення та аббревіатури є «зменшеним відображенням вихідної лексичної одиниці» та пов'язані з різними сферами спеціальної наукової, технічної, економічної, військової лексики (Иванов 123).

Скороченням називають процес зменшення кількості фонем і морфем у словах або словосполученнях певної мови без лексико-граматичних змін значення, в результаті чого з'являється нова номінативна одиниця або варіант вихідної одиниці (Бортничук 161). Наприклад: fam – family – родина, kinda – kind of – типу, feels – feelings – почуття. Аббревіатурами називають складноскорочені слова, які утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до назви чи поняття (Иванов 123).

Під вигуками розуміється клас незмінних слів, які позбавлені граматичних показників і мають особливу експресивно-семантичну функцію, що полягає у вираженні будь-яких почуттів, і які є у більшості випадків прагматично безеквівалентними (Иванов 126).

Через різницю між фонологічними системами, звуконаслідування, або оноματοпея, також займає місце серед безеквівалентної лексики (Иванов 126). Під поняттям мається на увазі умовна словесна імітація звуків живої та неживої природи і світу речей: clor – стукіт копит, plonk – звук ляпасу (Иванов 126).

Безеквівалентність слів з суфіксами суб'єктивної оцінки більш характерна для української мови, оскільки англійська має лише чотири зменшено-пестливі суфікси: - let (booklet – книжечка), - ling (weakling – слабенька), - kin (Peterkin – Пітер), - y (Piggy – поросля).

Асоціативні лакуни представляють слова або словосполучення, що викликають у свідомості носіїв тієї чи іншої мови чіткі асоціації, пов'язані з особливостями національно-культурної мовної дійсності та мислення (127). Наприклад, в українській мові калина уособлює красу, кохання, материнство, а в англійській мові “snowball tree” не має таких асоціацій (Иванов 140-6).

Альтернативно-безеквівалентна лексика включає власні назви, звертання, реалії і фразеологізми (Иванов 46). Альтернативно-безеквівалентна лексика може бути як референційно-безеквівалентною, так і прагматично-безеквівалентною, в залежності від засобу відтворення, який обрав перекладач (Иванов 46).

До групи власних назв входять імена, прізвища, по батькові, прізвиська людей, назви компаній, організацій, фірм, машин, техніки, географічних об'єктів та пунктів, журналів, газет, фільмів, книг тощо (Иванов 147).

До безеквівалентних власних назв відносяться й звертання. Здебільшого, всі власні імена у функції та ролі звертання мають еквіваленти у мові перекладу, однак існують винятки, що включають, наприклад, назву посади чоловіка, що використовується під час звернення до дружини: Mrs. Professor Johnson – пані Джонсон, Mrs. Colonel Smith – пані Сміт (Иванов 149).

Реалії представляють слова або словосполучення, які позначають об'єкти культурного спадку, побуту, соціального та історичного розвитку того чи іншого народу (Иванов 152). Зважаючи на те, що такі слова є відображенням національно-духовного колориту тієї чи іншої країни, вони не мають точних еквівалентів у мові перекладу (Иванов 152). Прикладами можуть слугувати *sooner* – слідчий у справах, що пов'язані з насильницькою смертю, *fat cats* – спонсори президентської кампанії (Иванов 155).

Фразеологізми представляють семантично пов'язані словосполучення, які не виникають в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних закономірностей поєднання лексем, а відтворюються у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції (Иванов 166). Наприклад, *a bolt out of the blue* –

як грім серед ясного неба (повний еквівалент), *don't count your chickens before hatched* – курчат по осені рахують (частковий еквівалент) (Иванов 166).

Фразеологічні одиниці вихідної мови, як правило, перекладаються фразеологічними одиницями мови перекладу, які збігаються за смислом. Але не завжди можна такі знайти. У такому випадку перекладач змушений шукати інші засоби передачі сенсу фразеологізму (Иванов 170).

Л.К. Латишев поділяє безеквівалентні лексичні одиниці на чотири групи: слова-реалії, тимчасово безеквівалентні терміни, випадкові безеквіваленти і структурні екзотизми (157-9). Причиною безеквівалентності слів-реалій автор називає відсутність в практичному досвіді носіїв мови перекладу предметів чи явищ, а отже і відсутність понять, які позначають ці слова (Латышев 157).

До тимчасово безеквівалентних термінів дослідник відносить нерівномірно розповсюджені досягнення у галузі науки, техніки і в соціальній сфері, в результаті чого нововведення, яке присутнє в практичному досвіді носія вихідної мови, якийсь час може бути практично невідоме носіям мови перекладу (Латышев 158).

Випадкові безеквіваленти – це лексичні одиниці, що позначають предмети і явища, які наявні у практичному досвіді як носіїв вихідної мови, так і носіїв мови перекладу, але в останньому з якихось причин не отримав свого найменування (Латышев 158). Л.К. Латишев пояснює випадкову лексичну безеквівалентність через широко відому теорію лінгвістичної відносності, яка стверджує, що різні мови по-різному формують картину світу для людей, які нею розмовляють, при цьому деякі мови можуть «не помітити» певні деталі дійсності і залишити їх без позначення (Латышев 158).

Структурні екзотизми схожі з випадковими безеквівалентами тим, що предмети та явища існують в вихідній мові і мові перекладу, але не позначаються у мові перекладу, а відрізняються вони тим, що їх відсутність можна пояснити (Латышев 158). Л.К. Латишев пояснює це тим, що мова перекладу не має засобів, які були б аналогічними засобам вихідної мови і дозволяли б створити достатньо компактне позначення для згаданих предметів або явищ (158).

Л.С. Бархударов ділить безеквівалентну лексику на три групи: власні назви, реалії та випадкові лакуни (94).

До безеквівалентної лексики Л.С. Бархударов відносить лише ті власні назви, які є абсолютно невідомими для носія мови перекладу (92). Наприклад, американські прізвища Thorne, Appleby, Hanema або назви населених пунктів Tarbox, Mather, Quogue не мають еквівалентів на відміну від відомих імен John, George та населених пунктів London, New York (Бархударов 94).

Під реаліями Л.С. Бархударов розуміє слова, які позначають предмети, поняття і ситуації, що не існують в практичному досвіді носіїв мови перекладу (95). До цієї категорії лінгвіст відносить слова та словосполучення, які позначають предмети, явища та ситуації матеріальної і духовної культури, які властиві розумінню та культурі лише народу, що спілкується вихідною мовою (Бархударов 95).

Так, до реалій належать складові життя суспільства, наприклад, назви страв національної кухні (англ. haggis – національна шотландська страва з баранячого ліверу), видів народного одягу та взуття (укр. шаровари), народних танців (укр. гопак), видів усної народної творчості (англ. limericks), слова та словосполучення, що позначають характерні лише для цієї країни політичні установи і громадські явища (англ. lobbyist), назви торгових закладів та громадських закладів (англ. drive-in) тощо (94).

Випадкові лакуни Л.С. Бархударов визначає як одиниці словника, які з незрозумілих причин відсутні у словнику іншої мови (94). Наприклад, значення слова «доба», яке необхідно передавати англійською мовою шляхом вказання кількості годин (twenty-four hours) або шляхом акцентування безперервності дії (day and night) (Бархударов 94).

М.П. Кочерган безеквівалентну лексику називає лакунами та виокремлює три групи безеквівалентних лексичних одиниць (327–330).

До першої групи належать культурологічні лакуни, або слова, які позначають національно-культурні реалії певних народів. Наприклад, такі українські культурологічні реалії як вареники, кобзар, борщ.

До другої групи М.П. Кочерган відносить відсутні в якійсь мові слова на позначення понять, які існують в певному суспільстві. Він розділяє їх на дві підгрупи: 1) безеквівалентні слова, які пояснюються різним членуванням мовами навколишнього світу; 2) безеквівалентні слова, поява яких зумовлена тим, що певний етнос на противагу іншому не звернув увагу на певні явища чи процеси, оскільки це для нього не було важливо (наприклад в грецькій мові немає аналогу для українського слова «окріп») (327–330).

До третьої групи безеквівалентної лексики М.П. Кочерган відносить відсутність слів, яка зумовлена власне мовними причинами. Серед таких причин неповноти парадигми може бути «морфемна структура слова, яка чинить опір утворенню деривата за потрібною моделлю» (327–330).

Таким чином, безеквівалентну лексику розглядають у межах понять еквівалентності та безеквівалентності. Еквівалентність характеризується у межах збереження мети комунікації, способу її опису, синтаксичних структур, лексики та близькості тексту до оригіналу. У зв'язку з цим, еквівалентом називають стійкий рівнозначний відповідник, а безеквівалентною лексикою – чужі для дійсності мови-реципієнта слова та словосполучення, які відносяться до культурного компоненту лексичного значення, і які не мають еквівалентів за межами мови, до якої вони належать. Серед причин безеквівалентності виділяють речову безеквівалентність, лексико-семантичну безеквівалентність та стилістичну безеквівалентність. Існують різні підходи до класифікації безеквівалентної лексики, які залежать від підходів до їх дослідження. Так, на основі наведених класифікацій, до безеквівалентної лексики відносимо: власні назви, семантичні лакуни, реалії, терміни, аббревіатури та скорочення, авторські неологізми.

2.2. Засоби перекладу безеквівалентної лексики

До питання відтворення культурно-специфічних особливостей у перекладі залучені лінгвісти, які досліджували безеквівалентну лексику в німецькій, китайській, турецькій, іспанській мовах у межах аналізу офіційних,

публіцистичних та науково-технічних текстів, але ця проблема майже не розглядалась у контексті аудіовізуального перекладу.

Переклад безеквівалентної лексики у кінодискурсі відрізняється від її перекладу у будь-якому іншому дискурсі тим, що під час перекладу письмового тексту в основному використовуються запозичення, описовий переклад та перекладацький коментар, а у випадку перекладу кінофільмів ця проблема набуває іншого характеру, оскільки перекладач не має можливості експлікувати значення безеквівалентних лексичних одиниць, що може уповільнити динаміку фільму, призвести до запізнення вербального ряду та порушити художній образ фільму, тому перекладачу слід ретельно підходити до вибору засобу перекладу, щоб уникнути недоліків, наведених вище (Горшкова 185).

Л.К. Латишев підкреслює, що відсутність у мові перекладу лексичного еквіваленту для лексичної одиниці мови оригіналу не означає, що її значення взагалі не піддається відтворенню при перекладі, а лексична безеквівалентність у перекладі має в основному не абсолютний, а відносний характер (166). Зазвичай, такі лексичні одиниці відтворюються за допомогою певних засобів, а факт лексичної безеквівалентності означає лише те, що значення цього слова або стійкого словосполучення мови оригіналу неможливо передати аналогічним засобом (Латышев 166).

Так, у сучасній лінгвістиці існують різні підходи до перекладу безеквівалентної лексики, кожен з яких має свої особливості.

А.В. Федоров обґрунтовує транслітерацію та транскрипцію (повну або часткову), створення нового слова, наближений переклад та гіпонімічний переклад як основні засоби перекладу безеквівалентної лексики (170-6).

Перекладацька транслітерація відтворює графічну форму слова за допомогою літерного складу мови перекладу, а транскрипція відтворює звукову форму слова (Бархударов 40). Ці засоби перекладу застосовуються зазвичай для перекладу власних назв (Олійник 164).

Транскрипцію Р.П. Зорівчак пояснює як «віднайдення якомога точнішого відповідника через запис звучання слів мови-джерела графемами мови-

переймача» (93). О.М. Гарах підкреслює, що найчастіше безеквівалентна лексика перекладається транслітерацією, оскільки цей засіб перекладу дозволяє точно передати сутність безеквівалентної лексичної одиниці й зберегти її національно-специфічну конотацію (35).

Третій засіб перекладу безеквівалентної лексики, що полягає у використанні слова, яке означає щось близьке за функцією іншомовної безеквівалентної лексеми, називається наближеним перекладом (Федоров 170-6). Наближений переклад, який також називають перекладом за допомогою аналогу, використовують при підборі відповідника найближчого значення в мові перекладу, в результаті чого безеквівалентна лексична одиниця мови оригіналу замінюється безеквівалентною лексичною одиницею мови перекладу (Кабаченко 152).

Лексичні заміни шляхом наближеного перекладу також створюються за допомогою одного з видів перекладацьких трансформацій, а також шляхом певних семантичних перетворень значення безеквівалентної лексичної одиниці (Комиссаров 148-150). Наприклад, речення “He died of exposure” залежно від контексту може бути перекладена по-різному: «Він помер від застуди», «Він загинув від сонячного удару», «Він замерз у снігах» тощо, так як слово “exposure” не має прямого відповідника (Комиссаров 149).

Гіпонімічний переклад, або узагальнено-наближений переклад, полягає у перекладі лексичних одиниць мови оригіналу, які позначають видове поняття, лексичною одиницею мови перекладу, що називає родове поняття (Федоров 170-6). Наприклад, хата – Haus (нім.), нопаль (іспанське слово, що позначає вид кактуса) – кактус, грана (вид горілки) – горілка (Федоров 170-6).

А.В. Федоров також робить висновок, що гіпонімічний засіб перекладу завжди збіднює уявлення, пов’язане з безеквівалентною лексичною одиницею у мові перекладу, оскільки назва узагальнюючого поняття у мові перекладу неминуче призводить до втрати конкретності (170-6).

А.В. Федоров у своєму дослідженні щодо засобів перекладу безеквівалентної лексики наголошує, що кожний з вищеперерахованих засобів

перекладу безеквівалентної лексики має свої переваги та недоліки, тому у перекладацькій практиці вони застосовуються не ізольовано, а у поєднанні один з одним (214). Виняткове використання лише одного з засобів призводить до обтяження тексту іншомовним матеріалом (при транслітерації або транскрипції), непомірного розширення тексту (при описовому перекладі), повної втрати національної специфіки (при наближеному перекладі) або до збіднення речового смислу (при гіпонімічному перекладі) (Фененко 123).

Л.С. Бархударов розрізняє п'ять засобів перекладу безеквівалентної лексики: транслітерація та транскрипція, калькування, описовий переклад, наближений переклад та трансформаційний переклад, що включає додавання, вилучення, заміну та контекстуальну заміну (конкретизацію, генералізацію та антонімічний переклад) (39-46).

Так, калька полягає у відтворенні морфемного складу слова або складових стійкого словосполучення у мові оригіналу (Комиссаров 148-150). Калькування часто використовується при перекладі імен персонажів, які їх певним чином характеризують, і нерідко використовуються разом з транскрипцією і транслітерацією (Микитанова 22-3).

Відомо, що більшість відповідностей, які були створені за допомогою калькування, потім широко поширюються у мові перекладу (Семененкова 17). У такому випадку відповідні лексичні одиниці не належать більше до безеквівалентної лексики і набувають постійних еквівалентів у мові перекладу: Glasgow University – університет Глазго (Семененкова 17).

Так, перекладач передає смислове значення кореня назви за допомогою кальки, а, наприклад, завдяки транскрибуванню суфікса слово зберігає свій колорит (Микитанова 22-3). Наприклад, персонаж творів Дж.Р.Р. Толкіна на ім'я Baggins у перекладі отримав ім'я Торбин, оскільки слово "bag" в корені слова означає «сумка» або «торба» (Микитанова 23).

Описовий переклад, тобто передача значення слова за допомогою розгорнутих словосполучень, згідно з Л.С. Бархударовим, використовується зазвичай при перекладі фразеологізмів, приказок, виразів, що зрозумілі лише

одній культурі (39-46). Наприклад, приказка *when the cat's away, the mice will play* (буквальний переклад – коли кіт йде, миші грають) може бути перекладена, як «коли вчителя немає, учні роблять, що хочуть» залежно від контексту, звідки взято вираз (Микитанова 23).

У деяких випадках при передачі безеквівалентної лексики доводиться вдаватися до перебудови синтаксичної структури речення, до лексичних заміन з повною зміною значення вихідного слова або до того й іншого одночасно, тобто до засобу перекладу, що називається лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями (Бархударов 39-46).

Серед лексико-граматичних трансформацій найбільш продуктивними вважаються конкретизація – заміна оригінальної лексеми з ширшим значенням на лексему з більш вузьким значенням (“thing” в англійській мові – вкрай абстрактне слово і перекладається конкретно, залежно від контексту як «річ», «суть», «предмет», «істота», «предмет одягу») та генералізація – це явище, зворотне конкретизації (“a handsome young man of 7 feet 2 inches” перекладено як «красивий хлопець досить високого зросту») (Микитанова 25).

Лінгвісти С.І. Влахов та С.П. Флорін пропонують перекладати безеквівалентну лексику за допомогою двох шляхів перекладу: транскрипції або власне перекладу. До засобів перекладу лінгвісти відносять: 1) введення неологізму; 2) наближений переклад; 3) контекстуальний переклад (88-92).

Введення неологізму С.І. Влахов та С.П. Флорін пов’язують з відтворенням безеквівалентної лексики калькою або напівкалькою (88-92). Якщо переклад здійснюється за допомогою кальки, тоді перекладаються окремі слотові елементи безеквівалентного слова, де часто враховується їх походження, а також додаються афікси мови перекладу (Влахов, Флорин 88-92). До півкальків відносяться часткові запозичення, нові слова або стійкі словосполучення, які складаються частково з матеріалу мови оригіналу і частково з мови перекладу (Влахов, Флорин 88-92).

Контекстуальний переклад протиставляється словниковому перекладу і полягає він у перекладі безеквівалентної одиниці відповідно до контексту, який

може значно відрізнятися від наведених варіантів у словнику і, як приклад, дослідники наводять безеквівалентне слово “boarders”, яке в контексті перекладається як «студенти», але в словнику має визначення «школярі інтернату» (Влахов, Флорин 88-92).

В.М. Комісаров пропонує класифікацію okazіональних відповідностей, які може створювати перекладач під час перекладу безеквівалентної лексики (61). В.М. Комісаров пропонує виділяти наступні okazіональні відповідності: запозичення, кальки, аналоги та лексичні заміни. Лінгвіст також зауважує, що якщо неможливо створити okazіональну відповідність за допомогою перерахованих вище засобів, то застосовується розгорнутий опис (148-9).

В.С. Виноградов на основі аналізу перекладів іспаномовної прози зробив висновок, що безеквівалентну лексику слід перекладати чотирма засобами: транскрипцією або транслітерацією, гіпонімічним засобом перекладу, уподібненням та дескриптивною перифразою (104).

Л.І. Сапогова окреслює транскрипцію та транслітерацію, дескриптивну перифразу, комбіноване перейменування і віднайдення приблизного еквівалентна як основні засоби відтворення безеквівалентної лексики (76).

На основі вищезазначених класифікацій Р.П. Зорівчак робить висновок про такі засоби перекладу безеквівалентної лексики: транскрипція (транслітерація), гіперонімічне перейменування, дескриптивна перифраза, комбінована реномінація, калькування, міжмовна транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (субституція), віднайдення ситуативного відповідника (контекстуальний переклад), контекстуальне розтлумачення (інтерпретація) (92-3).

Гіперонімічне перейменування Р.П. Зорівчак прирівнює до терміну «гіпонімічний переклад», який є більш розповсюдженим у перекладознавстві і означає засіб перекладу безеквівалентної лексики, при якому видове поняття мови-джерела передається родовим поняттям мови-реципієнта (104-5).

Так, гіперонім не відтворює поняття цілком, а лише узагальнює його. Проте Р.П. Зорівчак зауважує, що такий засіб перекладу призводить до значної втрати інформації – і денотативної, і локальної (104-9).

Комбінована реномінація – це засіб перекладу, при якому застосовується транскрипція з описовою перифразою або з гіперонімом. Іншими словами, транскрибоване слово вміщує «чужинність» безеквівалентної лексичної одиниці, а дескриптивна перифраза роз'яснює її семантичну складову (Зорівчак 122). На думку Р.П. Зорівчак, такий засіб перекладу є досить ефективним, хоча і багатослівним, оскільки дозволяє зберегти національно-культурну специфіку оригіналу (122-7).

Р.П. Зорівчак пропонує розрізнити повне і часткове калькування. При повному калькуванні лексичної одиниці слова або словосполучення перекладаються буквально, а при частковому калькуванні вислови частково перекладаються, а частково будуються з іншомовного матеріалу за іншомовним зразком (128-9).

Міжмовна конотативна транспозиція, або транспозиція на конотативному рівні, полягає у заміні безеквівалентної лексичної одиниці мови оригіналу лексичною одиницею мови перекладу з іншим денотативним, але рівнозначним конотативним значенням (Зорівчак 133).

Наприклад, в українському художньому тексті часто вживається слово «калина», яка в конотативному контексті означає червоні барви, є символом материнства і символом України. Її англійські відповідники ніяких конотативних асоціацій не несуть, тому перекладач відтворює таку асоціативну лакуну лексемою “cranberry”, яка в англійській літературі вживається зі схожим конотативним значенням (Зорівчак 133-6).

Метод уподібнення, або субституція, полягає у відтворенні безеквівалентної лексичної одиниці оригіналу безеквівалентною лексичною одиницею мови перекладу (Зорівчак 135). Але такий засіб перекладу є небезпечним через те, що виникає загроза «штучного перенесення читача в рідне середовище», тому зі

стилістичного й національно-культурного погляду метод уподібнення є небажаним (Зорівчак 136).

Контекстуальне розтлумачення полягає у роз'ясненні суті безеквівалентної лексичної одиниці у найближчому контексті і пов'язаний цей засіб перекладу з цілісністю художнього тексту (Зорівчак 137).

Близьким до цього засобу перекладу є переклад ситуативним відповідником, або контекстуальна заміна, при якому еквівалентну ситуацію, семантику безеквівалентної лексичної одиниці, денотативну, конотативну, зокрема національно-культурну, можна відтворити на рівні мовлення оказійним відповідником, де головним орієнтиром виступає контекст (Зорівчак 139-140).

Отже, лінгвісти погоджуються, що відсутність у мові перекладу еквіваленту не означає, що лексична одиниця оригіналу є неперекладною. З цією метою дослідниками були розроблені особливі засоби перекладу безеквівалентної лексики. Так, у сучасному перекладознавстві існують різні підходи до перекладу безеквівалентної лексики, які залежать від матеріалу, на основі якого вони були виокремлені. У межах цього дослідження до засобів перекладу безеквівалентної лексики відносимо такі: транскрипція та транслітерація, гіперонімічне перейменування, дескриптивна перифраза, комбінована реномінація, калькування, міжмовна транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення, віднайдення ситуативного відповідника, контекстуальне розтлумачення.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ СЕРІАЛУ “MINDHUNTER”

Практична частина нашого дослідження складалася з двох етапів. На першому етапі було проаналізовано другий сезон кіносеріалу “Mindhunter” та його переклад українською мовою, здійснений студією «Так Треба Продакшн». У ході аналізу було відібрано 184 безеквівалентні лексичні одиниці. Ми їх класифікували за такими групами: власні назви (68%), терміни (10%), аббревіатури та скорочення (8%), реалії (7%) семантичні лакуни (4%) та авторські неологізми (3%) (Таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Види безеквівалентної лексики

№	Вид	Кількість	Відсоток
1	Власні назви	125	68%
2	Терміни	19	10%
3	Абревіатури та скорочення	14	8%
4	Реалії	12	7%
5	Семантичні лакуни	8	4%
6	Авторські неологізми	6	3%
Всього		184	100%

Другим етапом практичного дослідження був аналіз засобів відтворення безеквівалентної лексики українською мовою. Так, при відтворенні безеквівалентної лексики були застосовані такі засоби перекладу: транскрипція (38%) та калькування (28%), гіперонімічне перейменування (13%), віднайдення ситуативного відповідника (9%), дескриптивна перифраза (6%), метод уподібнення (4%) та опущення (2%) (Таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Засоби перекладу безеквівалентної лексики

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Транскрипція	70	38%
2	Калькування	51	28%
3	Гіперонімічне перейменування	25	13%
4	Віднайдення ситуативного відповідника	16	9%
5	Дескриптивна перифраза	12	6%
6	Метод уподібнення	7	4%
7	Опущення	3	2%
Всього		184	100%

Розглянемо засоби перекладу відповідно до груп безеквівалентної лексики.

3.1. Переклад власних назв

Такі власні назви як імена, прізвища, географічні назви, назви установ, газет, журналів, книг тощо суттєво відрізняються у кожній культурі і часто відображають її національні особливості, а тому більшість з них є безеквівалентними.

У результаті практичного аналізу було зроблено висновок, що власні назви складають найбільший відсоток серед усіх безеквівалентних лексичних одиниць, які були досліджені на матеріалі другого сезону серіалу “Mindhunter”. Так, на основі аналізу засобів перекладу власних назв було з’ясовано, що 54% власних назв, що складає більше половини, було перекладено шляхом транскрипції, 28% з усіх досліджуваних власних назв було відтворено калькуванням. Гіперонімічне перейменування використовувалося у 9% випадків, а найменш залученим виявився засіб перекладу шляхом віднайдення ситуативного відповідника, який складає лише 2% (Таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Засоби перекладу власних назв

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Транскрипція	67	54%
2	Калькування	35	28%
3	Гіперонімічне перейменування	11	9%
4	Дескриптивна перифраза	4	3%
5	Метод уподібнення	3	2%
6	Опущення	3	2%
7	Віднайдення ситуативного відповідника	2	2%
Всього		125	100%

Наприклад, в матеріалах аналізу зустрічаються назви вулиць: *Church Street* – *Черч-стріт*, *760 West Peachtree* – *Вест-Пічтрі 760*, *Ira Street* – *Айра-стріт*, *1978 Plymouth Fury* – *Плімут-Ф'юрі 78го*. У цих випадках назви вулиць перекладено згідно з правилами транскрипції назв вулиць з англійської на українську мову.

Проте в досліджуваних матеріалах також зустрічаються випадки опущення назв вулиць: *Uh, yeah, we're at the, uh, bridge up at Spring Street back here.* – *А, так, ми зараз на мосту.*

Такий переклад не є помилковим, оскільки, по-перше, ця інформація не є сюжетно важливою, а по-друге, дублювання та необхідність синхронізації аудіо-та відеоряду потребує певних змін у перекладі, тому назви вулиць, які не дають смислової інформації українському кіноглядачу та не несуть важливої національно-культурної конотації у деяких випадках опускаються.

Серед назв вулиць маємо приклади перекладу поєднанням транскрипції та калькування. Наприклад, вулицю *803 North Edgemoor* було перекладено не за звичайними правилами транскрипції, а комбінацією з транскрипції другої частини назви та перекладу першої частини. Так, вулиця в українському

перекладі отримала назву Північний Еджмур 803, що вказує на географічний напрямок розташування вулиці. Такий засіб відтворення назви вулиці не обтяжує переклад надлишковою інформацією та наближає переклад до кіноглядача-реципієнта.

Серед власних назв також є приклади назв міст, що не мають фіксованих еквівалентів: College Park – Колледж-Парк, Formwalt – Формволт. У цих прикладах назви було також відтворено транскрипцією.

В проаналізованих матеріалах було виявлено низку безеквівалентних назв мостів, які було відтворено поєднанням транскрипції та калькування: *We got a white station wagon coming across the Cobb Parkway Bridge, East side.* – Білий універсал з'їжджає з мосту Кобб-Парквей з східного боку.

Згідно з правилами перекладу назв, назву мосту мало б бути відтворено як Кобб-Парквей-Брідж, але оскільки для серіалу точність географічного місця не є важливою, а важливішим є розуміння кіноглядача і його уявлення про яке саме місце йде мова, то перекладач обрав засіб перекладу шляхом транслітерації та калькування. Таким чином, перекладач уточнив про яке саме місце йде мова, лінійно розширив текст і вказав назву об'єкту та його родове поняття. Такий переклад є адекватним і не спотворює оригінал, а навпаки, дає українському глядачу більше розуміння про безеквівалентну географічну одиницю.

Звертаючись до перекладу безеквівалентних імен та прізвищ, доцільно зауважити, що в проаналізованих матеріалах спостерігалися як прості імена та прізвища, які не вимагають застосування особливих засобів перекладу, так і імена і прізвища, що мають національно-специфічну конотацію.

Основна частина імен та прізвищ перекладалась транслітерацією: Cheryl Johnson – Шеріл Джонсон, Nathaniel Cater – Натаніель Кейтер, Pryor and Bass – Прайор і Басс, Berry Gordy – Беррі Горді.

Проте під час аналізу зустрічалися й випадки використання прізвищ у поєднанні зі звертаннями “mister”, “miss” та “missis”, які можуть або переноситися у своєму вихідному виді у переклад, або наближено перекладатися

українськими аналогами «пан» та «пані»: *Do you own a dog, Mr. Williams? – У вас є собака, містере Вільямсе?*

З цього прикладу можна побачити, що перекладач обрав транскрипцію прізвища та калькування звертання “mister”, що не є помилкою, оскільки в українській мові звертання «містер» є зрозумілим і звичним для більшості глядачів. Такий переклад дозволяє наблизити глядача-реципієнта до культури мови оригіналу і зберігає його національно-культурне забарвлення.

Серед прикладів також зустрічаються випадки повного опущення звертання: *You mind if we search your vehicle, Mr. Williams? – Можна оглянути ваше авто?*

Так, задля збереження необхідного синхронізму, було опущено прізвище зі звертанням, що не спотворює переклад, оскільки з контексту й завдяки візуальному супроводу глядачу зрозуміло до кого саме звертається герой, тому опущення такої деталі не призводить до втрати важливої інформації.

В матеріалах аналізу були виявлені приклади використання безеквівалентних назв деяких закладів:

- *I, uh, slept late, had lunch, played some ball at the rec centre.*
- *Which rec centre?*
- *Ben Hill.*
- *Я... довго спав, поїв, потім пограв у баскетбол.*
- *Де саме?*
- *Бен-Хілл.*

Так, перекладачем було виконано повну транскрипцію назви, але згідно зі старими правилами транскрипції власних назв з англійської мови на українську, де англійська літера Н транскрибується українською як Х, а не Г.

В іншому випадку з перекладом закладу маємо сучасну транскрипцію: *Then I had dinner with my parents and went to Hotlanta Records in College Park to pick up a check I owned. – Потім я пообідав з батьками і поїхав у «Готланта Рекордс» у Колледж-Парк забрати свій чек.*

Таким чином, порівнюючи матеріали оригіналу та матеріали перекладу, можна побачити поєднання різних правил транскрипції, що, можливо, пов'язано

з тим, що перекладач обирає той варіант, який краще б звучав в українському перекладі і краще б укладався в ліпсинк, аніж той, що буде правильним з лінгвістичної та перекладознавчої точки зору. Можна також зробити висновок з вищенаведених прикладів, що під час відтворення власних назв шляхом транскрипції перекладач наближає оригінал до глядача, що дозволяє передати національно-культурну специфіку використаних назв.

Серед власних назв були і назви магазинів, які існують лише у місті, в якому відбуваються події за сюжетом, і передають національно-культурну забарвленість, якої намагається досягти автор задля передачі відповідної атмосфери. Наприклад: *Or Max's Liquor Store is gonna come and take your home for the booze bill.* – Інакше горілчана крамниця забере твій будинок за борги.

У цьому випадку назву магазину було відтворено завдяки гіперонімічному перейменуванню. Такий переклад не уточнює назву магазину, а узагальнює його спеціалізацію за допомогою прикметника «горілчана» та вказує на сутність закладу та на родові поняття, шляхом додавання іменника «крамниця». Оскільки цю назву було згадано у рамках телепередачі, яка грала на фоні іншої сцени, то назва магазину не важлива для сюжету, тому такий переклад не спотворює оригінал, а навпаки, не перенавантажує його власними назвами та надлишковою інформацією.

Зі статистики можна побачити, що гіперонімічне перейменування як засіб перекладу власних назв є одним з найпродуктивніших.

Так, наприклад, назву організації, що займається кредитами, було відтворено за допомогою гіперонімічного перейменування: *Rod and Harriet are coming today. You remember him, right? He's with First Credit. He did the car loan.* – Род з Гарріет прийдуть сьогодні. Ти його пам'ятаєш? Видає в банку автокредити.

Незнайома для українського глядача назва кредитної компанії була перекладена узагальненим іменником «банк». Перекладач змінив видові поняття родовим, що не є помилкою, оскільки для контексту назва банку не є важливою. Проте такий переклад опускає національно-культурну специфіку

назви, оскільки вона вказує кіноглядачу оригіналу на те, що персонаж, про якого йде мова, працює в одному з найрозповсюдженіших та типових банках США, а його назва викликає певні асоціації, які не з'являються у глядача-реципієнта.

Звертаючись до безеквівалентних назв установ, що пов'язані з різницею правоохоронних систем в Україні та США, слід звернутися до перекладу назви дорожнього департаменту штату Джорджія – *Georgia Highway Department*. Його назву було використано одним з серійних убивць, якого головні герої допитували у тюрмі. Він розповідав про своє минуле і згадав те, що працював у цій установі.

В США існують департаменти дорожнього патруля, тобто департаменти, які займаються дорогами, зокрема шосе та хайвеями, а також прирівнюються до поліції штату, оскільки вони діють не в окремому окрузі або місті, а по всьому штату. Така державна установа є реалією для України, оскільки ми не маємо спеціалізованого відділу поліції, який би займався виключно злочинами, пов'язаними з дорогами. Ця назва є також важливою для сюжету, оскільки вона вказує на те, що особа, яка коїла злочини, працювала у поліції.

Так, при перекладі цієї власної назви було застосовано метод уподібнення, тому маємо переклад *«департамент транспорту»*, що є скороченою назвою української державної структури департаменту транспортної інфраструктури, яка не має відношення до поліції. Таким чином, у свідомості українського кіноглядача виникає інша асоціація, яка не співпадає з асоціацією користувача мови оригіналу. Безеквівалентну лексему можна було б відтворити як «дорожній департамент поліції» або родовим поняттям «поліція», аби кіноглядач-реципієнт правильно розумів про що йде мова, оскільки це важливо для розуміння подальшого сюжету.

У серіалі було знайдено власні назви, які мають лінгвокультурологічну цінність для цього кіносеріалу та безпосередньо пов'язані з його специфікою. Ця категорія власних назв передає сутність персонажів, що унеможливорює використання перекладу шляхом транскрипції, як зазвичай перекладаються власні імена. Ця категорія власних назв – прізвиська серійних убивць.

Як відомо, в США, як і по всьому світу, є тенденція називати серійних вбивць прізвиськами, особливо це розповсюджено в ЗМІ. Ця традиція серед журналістів йде з XIX століття, коли репортери бульварних видань винаходили прізвиська для вбивць, аби привернути увагу читача. Наприклад:

- *What about letters that he writes to the newspaper?*

- *He's equating himself with famous killers. "Son of Sam", "Jack the Ripper", "Ted of the West Coast".*

- *А його листи? Які він пише в газету.*

- *Він рівняється на відомих вбивць. Син Сема, Джек Різник, Тед з Узбережжя.*

Ці прізвиська було перекладено за допомогою поєднання калькування та транскрипції. У випадку з *Son of Sam* маємо калькування у взаємозв'язку з транскрипцією, де ім'я особи перекладено транскрипцією, а першу частину кальковано.

Jack the Ripper було відповідно відтворено за допомогою транскрипції та калькування, де ім'я відтворюється згідно з правилами транскрипції, а частина, що вказує на спосіб, яким користувався злочинець для скоєння вбивств, його відповідником.

У випадку з *Ted of the West Coast* також використано транскрипцію у поєднанні з калькуванням, проте географічне уточнення було опущено. "The West Coast", або західне узбережжя, натякає на те, що особа, про яку йде мова, проживала у західній частині Сполучених Штатів, а саме на узбережжі, зокрема у Каліфорнії.

Словосполучення "The West Coast" несе певні асоціації, пов'язані з культурою місцевості, історією та подіями, які відбулися протягом 1970-х-1980-х років. Ця національно-культурна конотація зрозуміла мешканцям Сполучених Штатів, але, на жаль, не несе жодної географічної та культурної інформації для кіноглядача мови перекладу. Тому, перекласти ім'я особи зі збереженням географічного уточнення можна як «Тед з Заходу», але в обидвох випадках переклад не передає повної лінгвокультурологічної специфіки

прізвиська, а розширений варіант «Гед з Західного Узбережжя» заважає синхронізму, необхідному для перекладу для дублювання.

Цікавими для аналізу є назви автомобілів, які несуть певну культурну специфіку у проаналізованих матеріалах. Наприклад:

- *What is Model T?*
- *It's a code name for Ford.*
- *How about I call you Tin Lizzie?*
- *Що таке Модель Т?*
- *Модель авто. Форд.*
- *Я зватиму тебе Бляшана Ліззі.*

Цьому діалогу передував інший діалог головного героя і офіцера поліції по рації, звідки ми дізнаємося, що кодове ім'я головного героя – Модель Т. Мова йде про автомобіль “Форд Модель Т”, що випускався на початку двадцятого століття. Цей автомобіль був широко відомий під назвою “Tin Lizzie”, названий так на честь популярних у той час бігових коней. Згодом, спираючись на словник TheFreeDictionary, так почали називати будь-які дешеві та застарілі автомобілі.

Так, ця власна назва є асоціативною лакуною, оскільки викликає у свідомості носія мови певні асоціації пов'язані з історією автомобіля та змінами, які він вніс до культури. В українській мові будь-який засіб перекладу не викличе у кіноглядача схожих асоціацій, оскільки така безеквівалентна лексична одиниця має культурно-національну специфіку, яка повністю відсутня в культурі мови перекладу.

Перекладач відтворив ім'я Lizzie за допомогою транскрипції, а іменник “Tin” переклав відповідним прикметником «Бляшана». Таким чином, перекладач спробував відтворити власну назву шляхом калькування, проте це завадило відтворити національно-культурну маркованість у перекладі, що зумовлено відсутністю в українській мові самого явища і пов'язаних з ним асоціацій.

У другому сезоні серіалу “Mindhunter” декілька разів згадуються назви книг, які не було відтворено у перекладі. Цікавим є те, що книги згадуються як усно, так і у відеоряді.

На жаль, візуальна складова другого сезону проаналізованого кіносеріалу майже не відтворена, через що іноді втрачається й інша складова, що є важливою для відтворення лінгвокультурологічного компоненту, а саме чорний гумор, який властивий одному з головних героїв кінокартини.

Так, наприклад, назви книг, які використано у межах чорного гумору, були частково відтворені і частково опущені: *Find one called How To Abduct and Murder Young Boys, and we can all go home. – Знайдемо книгу «Як викрадати і вбивати хлопців» – поїдемо додому.*

Загалом з контексту зрозуміло, що один з головних героїв іронізує на тому, що вони не можуть притягнути до відповідальності потенційного вбивцю лише з непрямыми доказами, проте сенс дещо втрачається через неперекладену візуальну складову.

У кадрі перед вищезгаданою фразою один з агентів ФБР показує книгу, яка зветься “How To Beat a Lie Detector”, тобто «Як обманути детектор брехні», яку знайшли у будинку потенційного вбивці. Так, чорний гумор, властивий головному герою, набуває більше сенсу, а без нього є шанс того, що глядач не зрозуміє про що йдеться, або зрозуміє, що герой посилається на книгу, що показали у кадрі, але не зрозуміє її перекладу.

У зв’язку з цим, було б доречно включити переклад книги, яка має безеквівалентну назву, у вигляді субтитрів, оскільки тут важлива не точність перекладу самої книги, а донесення до глядача інформації, яку вона несе, для подальшого розуміння сюжету та характерних рис героїв.

В оригіналі декілька разів також вживаються прізвиська, пов’язані з певними характерними рисами героїв. Наприклад: *But even if Mr. Civic Duty is telling the truth, there’s nothing material there. – Та навіть якщо містер Громадянський обов’язок каже правду, матеріалів замало.*

Мова йде про потенційного вбивцю, якого спіймали головні герої, і вони впевнені, що саме він винен, але не можуть цього доказати. Вбивця, про якого йде мова, зображує з себе законослухняного громадянина, тому один з героїв прозвав його *Mr. Civic Duty*.

Так, у власній назві використано звертання, яке є безеквівалентним для мови перекладу, та словосполучення, яке має еквівалент. Перекладач у цьому випадку відтворив власну назву за допомогою калькування, яке дозволило передати інформацію, яку воно несе. Цей переклад можна вважати адекватним.

Власною назвою, що несе за собою певні асоціації, також є прізвисько відомого американського футболіста *Broadway Joe*, яке було згадано в одному з епізодів серіалу. Його правжнє ім'я – Джо Неймет і він відомий в Сполучених Штатах як один з найталановитіших футболістів, а також як відома медійна особистість. Він займався футболом зі школи і став уособленням успішності, тому один з головних героїв називає цим прізвищем свого сина:

- *Oh Brian! Look at your shirt.*

- *He looks like a winner. Like he played the game. In the car, Broadway Joe.*

- *Ох, Браїан! На кого ти схожий.*

- *На переможця. Він же у гру грав. Сідай, чемпіоне.*

Вищезазначений діалог відбувається одразу після того, як син головного героя прийшов до батьків після гри в американський футбол і у якості похвали батько назвав його Бродвей Джо, прізвищем талановитого футболіста. На жаль, ця відома для США людина є невідомою в Україні, а тому у перекладі втрачається національно-культурна специфіка цього прізвиська. Спираючись на контекст, перекладач відтворив власну назву шляхом віднайдення ситуативного відповідника, який передає причину, з якої ця людина є відомою, але не передає того, ким ця людина була і який внесок зробила в американський футбол та культуру цілого покоління.

В серіалі зустрічаються назви продовольчих компаній, магазинів та харчових закладів, які є безеквівалентними в українській мові. Так, назву печива компанії “Mallomars” було перекладено завдяки гіперонімічному перейменуванню: *I've never seen Mallomars used for interrogation purposes.* – *Вперше бачу щоб печиво використали для допиту.*

Назва цього печива є відомою для американців і викликає асоціацію з дешевими солодощами. Кіноглядачу мови перекладу ця назва не передає схожих

асоціацій та не вказує на належність до певної категорії продукції. Так, гіперонімічний засіб перекладу дозволив передати відповідно до смислу речення та його смислового навантаження безеквівалентну лексичну одиницю родовим поняттям, проте опустив національно-культурною забарвленістю оригінальної лексичної одиниці.

Назву мережі закладів швидкого харчування, яка розповсюджена в Сполучених Штатах, було також відтворено за допомогою гіперонімічного перейменування: *And there's photo of Pierce in his cell. He is surrounded by junk food: chocolate bars, mini-doughnuts. His cell's practically a 7-Eleven.* – Плюс фото Пірса у камері. Він поруч із смаколикама: шоколадки, міні-пончики. Не камера, а продовольча крамниця.

Уся національно-культурна конотація, яка вказує на швидке харчування, яке історично пов'язано зі Сполученими Штатами, була елімінована у перекладі, оскільки шоколадні батончики було узагальнено до шоколадок, а заклад швидкого харчування – до продовольчого магазину. Таким чином, передається суть речення, але втрачається його культурна забарвленість.

Наступний приклад перекладу власної назви, що стосується харчової продукції, доводить, що такі безеквівалентні лексичні одиниці частіше за все відтворюються гіперонімом: *Who gets into a car for Tootsie Rolls?* – Хто сідає в авто за цукерку?

“Tootsie Roll” – це назва цукерок, які схожі на іриску зі смаком шоколаду та виробляються в Сполучених Штатах з 1907 року. Вони були першими в Америці дешевими цукерками, кожна з яких окремо загорнута в обгортку. У зв'язку з цим, ця назва несе культурно-національну конотацію в Сполучених Штатах, але незнайома та незрозуміла в Україні. Розуміння безеквівалентної назви ускладнив би переклад транскрипцією, тому перекладач узагальнив назву до родового поняття.

У матеріалах для аналізу також представлені власні назви американських телешоу, які мають культурно-національну забарвленість і передають атмосферу й обставини в яких жили люди в 1970-х та 1980-х роках: *This is my daughter.*

Angel. She slept over at a friend's house. They were gonna watch TV. She loves the Jeffersons. – Це моя донька. Енджел. Вона пішла до подружки подивитись телевізор. Вона так любить «Джефферсонів».

Під «Джефферсонами» мається на увазі американський телевізійний серіал, який транслювався на американському каналі CBS з 1975 року по 1985 рік. Він став одним із найтриваліших ситкомів в історії та відрізнявся у ті часи тим, що був другим за тривалістю серіалом із афроамериканським акторським складом і першим телесеріалом, який відобразив міжрасове подружжя.

Ця конотація є важливою у культурному сенсі для серіалу, оскільки він відображає важливі расові питання, які гостро поставали у часи, коли відбуваються події серіалу. На жаль, переклад транскрипцією не відображає цієї конотації, що можна пояснити необхідністю дотримуватися синхронізму.

У проаналізованому матеріалі також зустрічається назва американської дитячої книжки “Clifford the Big Red Dog”. Ця відома в Сполучених Штатах серія дитячих книжок про великого червоного пса на ім'я Кліффорд у кіноглядача мови оригіналу одразу викликає певні асоціації, оскільки вона часто читається дітям, проте подібних асоціацій не виникне в українського кіноглядача, оскільки ця книжка не перекладалась українською мовою і є невідомою в Україні:

- *Do you read to him, Mrs. Tench?*
- *Mm-hmm. He likes Clifford the Big Red Dog.*
- *Ви читаєте йому, місіс Тенч?*
- *Угу. Він любить «Червоного пса Кліффорда».*

У перекладі було застосовано калькування з перестановкою, яке не викликає у реципієнта тексту перекладу тих самих асоціацій, що й текст мови оригіналу, і лише натякає на те, що це дитяча книжка, оскільки не всі кіноглядачі це зрозуміють з невідомої їм назви. Таким чином, переклад назви калькуванням не передає культурно-національну специфіку власної назви.

Під час аналізу зустрічається назва іграшки, яка має національно-культурну конотацію. “Three Men in a Tub” була популярною іграшкою в США у 1970-х роках, яка наразі вважається вінтажною і більше не виробляється. Назва іграшки походить з дитячого вірша “Rub-A-Dub-Dub”, вперше опублікованого

наприкінці 18 століття. Оригінальна рима згадує служниць у «чані» – атракціоні, схожому на сучасне так зване піп-шоу. Рима “Rub-A-Dub-Dub” розвиває фонетичну асоціацію соціального несхвалення, а дитячий вірш є формою навчання таким асоціаціям у фольклорі.

Так, назва іграшки пов’язана з культурою, історією та несе певні асоціації у мові оригіналу. Перекладач відтворює назву за допомогою метода уподібнення: *Today I found him playing with baby toys. Three Men in a Tub. – Він сьогодні грався дитячими іграшками. Неваляйками.*

Специфічна для США іграшка, що не має еквівалентів в Україні, була перекладена українським аналогом іграшок неваляйок, які візуально схожі на іграшки оригіналу. Такий переклад елімінує культурно-національну конотацію оригіналу і додає українську культурно-національну специфіку, проте дозволяє кіноглядачу дублювання зрозуміти та уявити предмет, про який йде мова.

У серіалі також згадуються деякі назви видань, які не мають еквівалентів. Наприклад, видання “The Atlanta Journal-Constitution”, яке є єдиною головною щоденною газетою в столичному районі Атланти, штат Джорджія: *Slow down for a second before you step in anything and make the front page of the Journal-Constitution. – Ви пригальмуйте доки у щось не вступили і не опинились на перших шпальтах газет.*

В цьому випадку назва газети використовується одним з героїв серіалу з метою попередити свого співбесідника про те, що він може потрапити у скандал, якщо продовжить працювати над справою. Так, назва самого видання не є важливою для розуміння контексту та не несе культурного навантаження, тому перекладачем було обрано гіперонімічне перейменування, тобто відтворити назву шляхом узагальнення до родового поняття.

Існують приклади перекладу власних назв дескриптивною перифразою. Наприклад: *We can source the project to an outside vendour. I’d have to submit a requisition. The Puzzle Palace would have to approve... – Можна передати проект іншим. Доведеться подати запит. Потім агентство з нацбезпеки це схвалить...*

“The Puzzle Palace” є розмовною назвою Агентства національної безпеки США, яка є зрозумілою та відомою сприймачу мови оригіналу, але не викликає відповідних асоціацій у реципієнта мови перекладу. Так, переклад шляхом дескриптивної перифрази у цьому випадку є виправданим, оскільки прямий переклад залишився би незрозумілим у перекладі і не надав уявлення українському кіноглядачу про що йде мова.

Отже, практичний аналіз показав, що хоча переклад транскрипцією та калькуванням є найпродуктивнішими засобами перекладу власних назв, гіперонімічне перейменування дозволяє відтворити власні назви, які несуть національно-культурну конотацію. Цей засіб перекладу не передає повністю культурний компонент лексеми, але й не залишає її у перекладі незрозумілою, що ускладнюється неможливістю використання перекладацького коментаря.

3.2. Переклад термінів

Результати практичного дослідження показали, що при відтворенні термінів, віднайдення ситуативного відповідника використовувалося найчастіше. Після нього йдуть калькування та дескриптивна перифраза – 21%, гіперонімічне перейменування, метод уподібнення і транскрипція – 11% (Таблиця 3.4).

Таблиця 3.4

Засоби перекладу термінів

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Віднайдення ситуативного відповідника	5	25%
2	Калькування	4	21%
3	Дескриптивна перифраза	4	21%
4	Гіперонімічне перейменування	2	11%
5	Метод уподібнення	2	11%
6	Транскрипція	2	11%
Всього		19	100%

Оскільки сюжет серіалу пов'язаний з федеральним бюро розслідувань, а саме з його поведінковим відділом, у ньому згадується багато термінів та професіоналізмів, деякі з яких не мають еквівалентів в українській мові.

Наприклад, у декількох епізодах вживається термін *copucal killings*, тобто вбивства, які змодельовані або натхненні попереднім злочином. Це явище існує в українській мові, проте не отримало відповідного поняття для його позначення: *Let's do some copucal killings to get him off.* – Скопіюємо це вбивство і відмажемо його.

Термін перекладається шляхом віднайдення ситуативного відповідника, де словосполучення з прикметника та іменника відтворено словосполученням з дієслова й іменника у найближчому контексті. Такий засіб перекладу безеквівалентного терміну не створює аналогічний термін у перекладі, а вимагає кожного разу описувати або використовувати контекстуальний переклад, що ускладнює процес перекладу через часте використання терміну в оригінальному тексті.

Схожим є переклад терміну *flight risk*, який також є семантичною лакуною і позначає людину, яка імовірно залишить країну до суду або слухання про внесення застави.

Ця безеквівалентна лексична одиниця також не має відповідного еквіваленту в українській мові, але схоже явище існує у мові перекладу, тому перекладач знову застосував віднайдення ситуативного відповідника і перетворив іменник у дієслово «втєкти» або словосполучення «можливість втєчі», контекстуально відтворив його: *If they won't take flight risk as probable cause, we're gonna be sittin' out here till the next body drop.* – Якщо можливість втєчі не переконає його, просидімо до наступного трупа.

Серед прикладів професіоналізмів, які також складні для перекладу, варто навести як приклад безеквівалентне словосполучення *brick agent*, яке також є відхиленням від загальномовної норми, оскільки належить до розмовного прошарку мови, а також пов'язане з реаліями, оскільки, посилаючись на Urban Dictionary, позначає агента ФБР найнижчого рангу: *He was a brick agent in Los*

Angeles, worked SLA and Black Panthers. – Був оперативником в Лос-Анджелесі, вів справи САО та Чорних Пантер.

Оперативник в українській мові позначає дещо інше явище, ніж відповідна лексема оригіналу. Оперативник, скорочено від оперативний уповноважений, позначає співробітника поліції або інших слідчих органів, який займається оперативно-розшуковою діяльністю, але ФБР є агентством, якого не існує в Україні і яке не має аналогу, тому слово «оперативник» є уподібненням до оригіналу і передає схоже явище українською реалією.

Так, перекладачем було відтворено розмовну складову безеквівалентної лексичної одиниці, але було додано до безеквівалентної лексичної одиниці з американським національно-культурним забарвленням української соціокультурної специфіки, оскільки явище та поняття «оперативник» більш характерне для вживання у країнах колишнього Радянського Союзу.

Серед прикладів термінів, що відносяться до семантичних лакун, є термін *parolee*: *We turned over every parolee, every sex offender. – Перевірили усіх на умовно-достроковому, гвалтівників.*

Термін утворено за допомогою суфіксу -ee, який вказує на те, що дія впливає на реципієнта, тобто позначає людину, яку звільнено умовно-достроково. Проте в українській мові для цього явища не існує повного відповідника, а лише його описовий варіант. Саме так і було відтворено семантичну лакуну перекладачем серіалу.

Так, значення іменника відтворено дескриптивною перифразою завдяки прийменнику та складному слову, що навантажує переклад та потенційно може заважати синхронізму, необхідному для дублювання. З цією метою перекладач опустив займенник «ми» і подвійне вживання слова «кожного». Завдяки цьому перекладачу вдалося компенсувати застосування дескриптивної фрази та уникнути навантаження перекладу.

Сюжет серіалу заснований на реальних подіях і показує як два агента ФБР поклали початок формуванню психологічних портретів серійних маніяків і саме вони створили термін «серійний вбивця». Тому в серіалі використовуються

застарілі синоніми цього словосполучення, що позначають відповідне явище, але їх аналоги відсутні в українській мові через те, що ця наука нерівномірно розвивалася в Україні і в Сполучених Штатах.

Наприклад, термін *repeat offenders*, який є синонімом терміну «серійний вбивця», використовувався ще до того, як його широковідомий аналог увійшов у широкий вжиток. Він безпосередньо відображає історичний період, який зображується у серіалі, коли кримінальна психологія ще була маловивченою наукою.

Тому синоніми цього терміну в серіалі перекладено у всіх випадках однаково завдяки сучасному терміну «серійний вбивця», через що втрачається частина сюжету, яка вказує на новітність сфери, про яку розповідає кіносеріал: *I'm in a unit that studies repeat offenders.* – *Я займаюсь вивченням серійних злочинців.*

Але й маємо приклад, коли лексичну одиницю, що вказує на новітність сфери, було відтворено калькуванням: *We need to at least consider that Berkowitz is a blitz killer.* – *Слід бодай припустити, що Берковіц – блиц-убивця.*

Серед термінів є приклади специфічного терміну, який важко визначити без спеціального словника або посібника: *We deal specifically with people who commit compulsive crimes.* – *Ми маємо справу з убивцями, котрі діяли компульсивно.*

Вважається, що поведінка, описана як компульсивна, повністю визначається внутрішнім імпульсом або примусом, при якому є бажання повторювати одну і ту ж дію неодноразово і до тих пір, поки не зникне відчуття тривоги або занепокоєння.

В українській мові відсутній еквівалент до цього терміну. У зв'язку з цим, перекладач використав дескриптивну перифразу, тобто термін передав описом і перерозподілив значення безеквівалентної лексичної одиниці на декілька лексичних одиниць мови перекладу.

Такий переклад є адекватним, але перекладач знехтував відтворенням шляхом калькування, який дозволив би створити аналогічний термін в українській мові, оскільки в психології існує поняття «компульсивний». Це

також в подальшому спростило би переклад, оскільки у глосарії би вже існував сталий термін. Таким чином, переклад виглядав би так: *Ми маємо справу з компульсивними убивцями.*

Терміни *rap sheet* та *victim pool* є також термінами зі сфери слідчої справи. Перший з них позначає розмовний варіант терміну «кримінальне минуле» або «судимості», а другий – «вибір жертв».

Терміни, які позначають ці явища, існують в українській мові, але еквівалентних професіоналізмів, які були б на межі між терміном та сленгом, не існує у мові перекладу, через що під час їх відтворення втрачається відповідна розмовна конотація: *So what have we got so far? White male, late 20s to early 30s, rap sheet, possible assault complaints. – То що ми маємо? Білий чоловік, років 28-30, можливо притягався за насильство.*

У цьому випадку професіоналізм було відтворено віднайденням ситуативного відповідника із залученням граматичної заміни, тобто словосполучення з двох іменників перетворилося під час перекладу у словосполучення з двох дієслів. Таким чином, переклад пояснює явище через дію, яку воно передбачає.

Другий приклад було відтворено гіперонімічним перейменуванням: *He sounds almost as ordinary and suburban as the victim pool. – Такий же звичайний мешканець передмістя як і його жертви.*

Так, переклад повністю передає значення безеквівалентних лексичних одиниць, але не передає їх розмовний компонент, оскільки ці професіоналізми належать персонажу, який є уособленням середньостатистичного американця тих часів, його образ відображає «американську мрію», а для його мовлення є характерними сленг та чорний гумор.

Складним для перекладу є термін, який у серіалі позначає спеціальний дактилоскопічний порошок, який допомагає знімати відбитки пальців. Ускладнює переклад те, що використано не просто термін, який позначає цей предмет, а його розмовна варіація: *Watch your clothes, there's lightning dust everywhere. – Обережно, тут скрізь порошок для виявлення відбитків.*

Так, термін *“lightning dust”* є варіацією терміну *“lightning powder”*, у якої немає еквівалентів і яку неможливо знайти навіть в словниках англійської мови. Тому в перекладі маємо відтворення терміну дескриптивною перифразою, яка не передає розмовність словосполучення, а також навантажує переклад надлишковою інформацією.

До безеквівалентної лексики зі сфери криміналістики слід віднести також такий термін: *We’ll be asking you about your family history, antecedent behavior, and thought patterns surrounding the crimes. – Нас цікавить історія сім’ї, поведінка та спосіб мислення, що передували злочину.*

Антецедентна поведінка є поведінкою, що передувала певній іншій поведінці. З прикладу можна зробити висновок, що перекладач обирає засіб відтворення дескриптивною перифразою, що дає уявлення глядачу-реципієнту про явище, яке описує безеквівалентна лексична одиниця, але не створює нового терміну, який би у мові перекладу позначав нове для культури реципієнта явище. Такий переклад можна вважати адекватним у межах відтворення аудіовізуального тексту, оскільки важливішим в цьому випадку є розуміння реципієнтом явища, яке відображає термін, а не його чіткий переклад, оскільки текст не є науковим.

Специфічним для криміналістики терміном, який зустрічається у серіалі, є слово *nonparticipant*. Це термін, який одночасно й виступає семантичною лакуною, оскільки виражає поняттям явище, яке присутнє в українській мові, але не має еквівалентного терміну для його позначення.

Цей термін вказує на особу, яка не бере участі у чомусь, а у випадку з конкретною тематикою кіносеріалу, який підлягався аналізу, на особу, яка не бере участі у скоєнні певного злочину, або не вважає себе співучасником певного злочину.

Таким чином, явище, яке виражається одним іменником, перерозподіляється на словосполучення, яке його пояснює у найближчому контексті: *By saying that he didn’t engage in those aspects of the crimes, he*

characterizes himself as a nonparticipant. – Він вирішив, що оскільки не сприяв усім цим аспектам, отже і не брав ні в чому участі.

У матеріалах оригіналу зустрічається складне слово rope-a-dope, яке є одночасно терміном та відхиленням від загальномовної норми. У своєму основному значенні цей термін відноситься до боксу і є стратегією, при якій один борець прикривається і часто спирається на мотузки, щоб суперник виснажився ударами і не міг ефективно захищатися в кінці бою. У переносному смислі ця лексема означає стратегію, за якої людина поводить пасивно і вдає з себе слабку, поки не настане сприятливий момент для дій.

У контексті аудіовізуального тексту оригіналу ця безеквівалентна лексична одиниця використовується у переносному значенні:

- He was surprisingly forthcoming in the beginning. He answered every question, even volunteered information. But when I got to the questions I really wanted to ask, he just walked out.

- So he rope-a-doped you?

- Спершу він був на диво відкритим. Відповідав на всі запитання, сам доповнював. Та коли настав час для справді важливих запитань, він просто пішов.

- Застосував роуп-а-доуп?

В оригіналі безеквівалентна лексема використовується у якості дієслова, а в перекладі відтворюється додаванням дієслова «застосовувати» та використанням самого терміну у якості транскрибованого іменника. Транскрипція у цьому випадку є невиправданою, оскільки більшість українських кіноглядачів не знайомі з боксом, особливо з такими вузькоспрямованими термінами.

Проте далі маємо власну назву, що не має еквівалентну, відноситься до цього поняття і частково пояснює його у контексті. Так, завдяки діалогу глядач може зрозуміти термін:

- So he rope-a-doped you?

- I don't know what that means.

- *Rumble in the Jungle? You know, when Ali let George Foreman punch himself out.*

- *Застосував роуп-а-доуп?*

- *Я не знаю, що це значить.*

- *Гуркіт у джунглях? Коли Алі дав Джорджу Форману виснажитись.*

“The Rumble in the Jungle” стосується боксерського поєдинку, що відбувся у 1974 році між чемпіоном у важкій вазі Джорджем Форманом та колишнім чемпіоном у важкій вазі Мухаммедом Алі, у якому Алі переміг нокаутом у восьмому раунді. Ця подія стала найважливішою спортивною подією 20-го століття, а бій став відомим тим, що Мухаммед Алі запровадив тактику “*rope-a-dope*”.

Назву бою було перекладено калькуванням, що дозволило наблизити культуру носіїв мови оригіналу до культури носіїв мови перекладу.

Таким чином, більшість проаналізованих термінів було відтворено за допомогою віднайдення ситуативного відповідника, який навантажує переклад аудіовізуального тексту надлишковою інформацією. Рідше перекладач вдавався до калькування, яке б дозволило перенести у мову перекладу невідомий їй термін та створити його сталий еквівалент, який у подальшому дозволив би його постійне вживання в українському перекладі.

3.3. Переклад абревіатур та скорочень

Абревіатури та скорочення складають 8% від загальної кількості матеріалу дослідження. Вони були відтворені у 36% калькуванням, що робить калькування найпродуктивнішим засобом перекладу абревіатур та скорочень. У ході дослідження також було з’ясовано, що абревіатури та скорочення перекладаються дескриптивною перифразою у 29% випадків. Гіперонімічне перейменування застосовувалося у 21% прикладів відтворення досліджуваних абревіатур та скорочень, а найменш вживаним стали віднайдення ситуативного відповідника та метод уподібнення – по одному прикладу (Таблиця 3.5).

Засоби перекладу абревіатур та скорочень

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Калькування	5	36%
2	Дескриптивна перифраза	4	29%
3	Гіперонімічне перейменування	3	21%
4	Віднайдення ситуативного відповідника	1	7%
5	Метод уподібнення	1	7%
Всього		14	100%

Наприклад, у світі існує молодіжна християнська асоціація, яка має назву “Young Men’s Christian Association”, або скорочено YMCA. Це одна з найбільших організацій цього типу, яка також має відділи у багатьох країнах, але є маловідомою в Україні.

У серіалі “Mindhunter” її назву було використано скороченою абревіатурою, що ускладнює розуміння не тільки для глядача, а й для перекладача: *Go and rest. We’re taking him to the Y later. – Іди відпочинь, а потім повеземо його в християнську асоціацію.*

З контексту дізнаємося, що один з головних героїв та його дружина збиралися відвезти свого маленького сина до християнської організації для юнаків. Як відомо, в Сполучених Штатах католицизм є домінантною релігією і американська культура відрізняється релігійністю. Тому американський глядач більш обізнаний у подібних термінах та абревіатурах.

Абревіатура «Y» має безліч значень в англійській мові, і, згідно з TheFreeDictionary, вона може позначати дохід у сфері економіки, бізнес-клас у сфері авіаперевезень, навігаційну помилку пошукового корабля тощо. Тобто без контексту перекладачу було б складно зрозуміти що саме означає ця абревіатура. Важливий тут не тільки контекст одного епізоду, а й контекст усього сезону, який дозволяє правильно передати абревіатуру у перекладі.

Якщо звернутися до Вікіпедії, то назва “Young Men’s Christian Association” в українській мові має переклад «Християнська асоціація молодих людей», або ХАМЛ. Так, з огляду на оригінал та на переклад, повну назву було б не доречно використовувати у перекладі, оскільки вона громіздка, а аббревіатура є маловідомою українському глядачу.

Перекладач обрав відтворення шляхом дескриптивної перифрази, не відтворюючи аббревіатуру відповідною аббревіатурою, яка існує у мові перекладу, оскільки вона була б незрозумілою для українського кіноглядача.

Більшість аббревіатур та скорочень, що були виявлені у матеріалі другого сезону під час аналізу, також пов’язані з кримінальною та психологічною тематикою серіалу.

Наприклад, аббревіатура BSU, яка неодноразово була використана у серіалі. Аббревіатура розшифровується як “Behavioral Science Unit” і позначає оригінальну назву підрозділу в рамках навчального відділу Федерального бюро розслідувань у Квантіко, штат Вірджинія, утвореного у відповідь на зростання сексуальних насильств і вбивств у 1970-х роках.

Цей підрозділ грає особливу роль у кіносеріалі, оскільки в ньому працюють головні герої, тому він є центральним для сюжету серіалу. Його назва не має стійкого словникового еквіваленту в українській мові і також не має еквівалентної аббревіатури. До того ж, якщо перекладати цю аббревіатуру відповідною аббревіатурою українською мовою без пояснення, то глядач не зрозуміє про що йдеться. Тому перекладач використовує гіперонімічне перейменування у зв’язку з відтворенням у найближчому контексті завдяки віднайденню ситуативного відповідника: *Bill and I were due to grab breakfast. He was gonna give me an update on the BSU caseload. – Ми з Біллом хотіли поснідати. Він мав розповісти мені про справи у відділку.*

Таким чином, назву відділу було перекладено узагальнено родовим поняттям «відділок», що зберігає скороченість, якої прагнув автор, але не передає сутність самого відділку, про який йде мова, і кіноглядач може здогадатися лише з контексту.

Складною для відтворення є аббревіатура SAC, яка відсутня в словниках та складна для розшифрування, оскільки має багато варіантів тлумачення. Згідно з TheFreeDictionary, ця аббревіатура має 273 варіанти розшифрування, тому важливо орієнтуватися за контекстом.

Таким чином, контексту відповідає розшифрування Special Agent in Charge, або спеціальний провідний агент, тобто найвищий за рангом кримінальний слідчий у кожному регіоні і є аналогом начальника поліції, який керує всіма підрозділами в своєму районі: *The impression from the Atlanta SAC is that Holden was trying to steer the investigation into “avenues the city doesn’t want to explore right now, at least not publicly”.* – Провідний спецагент з Атланти сказав, що Голден намагався спрямувати розслідування шляхом, яким влада не готова йти, принаймні публічно.

Так, перекладач перерозподілив значення безеквівалентної аббревіатури на два слова, які частково її розшифровують, а іменник «спецагент» зберігає скороченість та лаконічність, яку виражає аббревіатура. Перекладачу вдалося відтворити аббревіатуру за допомогою дескриптивної перифрази зрозуміло та стисло, що є головним критерієм для перекладу безеквівалентних аббревіатур у аудіовізуальному перекладі.

В оригіналі зустрічається аббревіатура LEAA, яка розшифровується як The Law Enforcement Assistance Administration. Аббревіатура, як і сама назва установи, є застарілою і пов’язана з історією Сполучених Штатів, тому має історичну конотацію. Вона позначає установу, яка була федеральним агентством США в рамках Міністерства юстиції Сполучених Штатів, існувала з 1968 до 1988 року і керувала федеральним фінансуванням державних і місцевих правоохоронних органів, а також фінансувала освітні програми, дослідження, державні агенції, що відповідали за планування, а також місцеві ініціативні організації з боротьби зі злочинністю в рамках програми «війни зі злочинністю» президента Ліндона Б. Джонсона.

Перекладач відтворив малознайому глядачу оригіналу аббревіатуру незнайомою українському кіноглядачу аббревіатурою ДЦПУ, про розшифрування

якої реципієнту доведеться здогадуватися завдяки контексту та подальшому роз'ясненню: *Warren is our liaison with the LEAA, so basically, he manages our purse strings.* – Воррен – наша людина у ДДПУ, по суті, наш фінансист.

Серед абревіатур та скорочень часто зустрічаються приклади, коли перекладач не може відтворити скорочення у зв'язку з тим, що відповідного йому еквіваленту не існує в українській мові: *If our perp's doing these, he's working on the move.* – Якщо вбивця він, то робить усе дорогою.

Скорочення в розмовній мові є характерною рисою для англійської мови, особливо в Сполучених Штатах, а в українській мові скорочення є більш рідким явищем. Тому перекладач вдається до відтворення скорочення завдяки гіперонімічному перейменуванню, через що опускається його розмовний компонент.

Скороченням, яке є важкими для перекладу, вважаємо і слово unsub, яке є специфічною лексемою з розмовного шару американської англійської мови і означає невідомого злочинця.

Еквівалента цієї лексеми не існує в українській мові, так само і не існує поняття, яке б позначало явище невідомого злочинця, тому перекладач вдається до гіперонімічного перейменування і узагальнює професіоналізм до більш короткого поняття «злочинець»: *I agree with Holden's presumption that if the cases are connected, the unsub is likely black.* – Так, я згоден з припущенням Голдена, що злочинець імовірно чорношкірий.

Таким чином, більшість абревіатур та скорочень були відтворені у перекладі завдяки калькуванню, яке дозволило зберегти лаконічність перекладу та передати відповідну скороченість. Дескриптивна перифраза та гіперонімічне перейменування були також одними з продуктивних засобів відтворення абревіатур та скорочень, які дозволили передати зміст та значення відповідного шару лексики. Рідше абревіатури та скорочення було відтворено за допомогою віднайдення ситуативного відповідника та методу уподібнення, які при перекладі опускають національно-культурні особливості оригіналу.

3.4. Переклад реалій

Практичний аналіз дослідження показав, що реалії у більшості випадків відтворюються шляхом віднайдення ситуативного відповідника (Таблиця 3.6). Далі йдуть калькування, гіперонімічне перейменування, а найменш продуктивними були транскрипція та метод уподібнення.

Таблиця 3.6

Засоби перекладу реалій

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Віднайдення ситуативного відповідника	5	42%
2	Калькування	3	25%
3	Гіперонімічне перейменування	2	17%
4	Метод уподібнення	1	8%
5	Транскрипція	1	8%
Всього		12	100%

Прикладом перекладу реалій шляхом віднайдення ситуативного відповідника може слугувати відтворення реалії *\$2.99 special*, яка у США позначає так зване «меню дня» у закладі швидкого харчування: *I bet you he got the \$2.99 special.* – *Принаймні отримали безкоштовний перекус.*

Таким чином, шляхом віднайдення ситуативного відповідника у найближчому контексті перекладач відтворив значення поняття, але опустив національно-культурну конотацію, яка вказує на те, що страва з закладу швидкого ресторану, які є популярними у США.

Частку реалій було перекладено гіперонімічним перейменуванням: *He has to be in homeroom by the 8:20 bell.* – *Він має бути в класі до 8:20.*

Оскільки в Сполучених Штатах суттєво відрізняється освітня система, тому існують реалії, пов'язані з освітою та освітнім закладами. В цьому прикладі реалія “homeroom” означає кімнату в школі, куди ведуть учнів певного класу, як правило, на початку дня, щоб зафіксувати, що вони присутні. В українських

школах це не входить до частини шкільного дня, оскільки учні йдуть одразу на свій урок.

Таким чином, перекладач вдався до узагальненого перекладу, відтворивши специфічне поняття, яке повністю відсутнє в українській культурі, родовим поняттям «клас».

Такий переклад є адекватним, оскільки аналогічне відтворення цієї безеквівалентної лексичної одиниці не є обов'язковим для контексту і заважало би досягненню синхронізму.

Іншою реалією освітньої системи є словосполучення *high school yearbook*. В США те, що в Україні в школі називається віньєткою, випускається кожного року для того, щоб закарбувати спогади у школі за рік. У віньєтці в Україні також прийнято включати фотографії учнів і вчителів. В США ж вони поміж цього включають інформацію про учнів, секції, побажання та приписи від однокласників тощо.

Так, перекладач використав віднайдення ситуативного відповідника як основний засіб перекладу: *Looks like a high school yearbook*. – *Випускний альбом універсу*.

Переклад є доречним, оскільки поняття позначає випускний альбом, але в англійській мові його можна розуміти як випускний альбом з будь-якого класу, що відрізняється від випускного альбому в Україні, який видають на честь випуску зі школи. Перекладач також знехтував тим, що мова йде про випускний альбом школи, і переклав безеквівалентну лексему як випускний альбом університету.

Серед безеквівалентних лексичних одиниць, що можуть викликати проблеми є й реалії, які позначають такі етнокультурні явища як назви специфічних танців. Наприклад, у матеріалі другого сезону, який було проаналізовано, зустрічається така лексема: *Anna Williams, 63, comes home from square dancin', finds things missin' and her phone line cut*. – *Анна Вільямс, 63, прийшла додому з танців, деякі речі зникли, а телефон відрізали*.

Назва танцю “square dancing” позначає традиційний американський танець, у якому чотири пари танцюють разом, утворюючи квадрат. Це специфічний тип народного танцю, який з’явився завдяки емігрантам з Європи. Оскільки це народний танець, то він несе безпосередню культурну забарвленість.

У перекладі це безеквівалентне явище було перекладено гіперонімом, тобто не назвою самого танцю, а завдяки узагальнюючому родовому поняттю «танці», що вказує лише на категорію, до якого належить поняття, а не на його специфіку. Таким чином, культурно-національно маркованість була перекладачем опущена.

Безеквівалентними є також деякі реалії, що стосуються спорту. Наприклад, дитяча гра, яка називається “smear the queer” і дослівно перекладається як «мазати дивака», полягає в тому, що м’яч підкидають у повітря, а гравці можуть або вихопити його з повітря, або почекати, поки він впаде, і якщо м’яч приземлиться, то найближча до нього особа повинна підняти його і захищатися, після чого все повторюється. Ця гра схожа на дитячу гру квач у поєднанні зі спортивною грою регбі:

- *You let him play football?*
- *It’s more like smear the queer.*
- *Гратиме у футбол?*
- *Думаю, що скоріше у вибивали.*

В українському перекладі реалію відтворено методом уподібнення за допомогою найближчого українського аналогу гри вибивали. Гра у мові перекладу полягає в тому, що гравці мають ухилятися від м’яча, який кидають вибивали, а вибивали залишаються одними й тими ж особами, тобто в українському аналозі немає складової, яку взято з регбі.

У цьому випадку переклад методом уподібнення є допустимим, оскільки він передає смисл гри зрозумілим шляхом для нашого кіноглядача і не обтяжує текст. Проте в такому випадку втрачається національно-культурна специфіка гри, яка наближає її до американського регбі.

В американській англійській розмовній мові існує поняття “coed”, яке позначає студентку коледжу чи університету зі спільним навчанням чоловіків та жінок. Вживання цього слова було неодноразово помічено під час аналізу

матеріалів оригіналу та перекладу кіносеріалу і є специфічним для розмовної мови 1970-х-1980-х років. Наразі воно вважається застарілим, оскільки використання іменника вважається сексистським і непрофесійним, та численні професійні організації вимагають, щоб гендерно-нейтральний термін “student” вживався замість “coed”.

В українській мові існують обидва явища – і учбовий заклад зі спільним навчанням для чоловіків і жінок, і саме поняття студентки, тобто жіночий рід від студента, людини, яка навчається у вищому або середньому спеціальному навчальному закладі. Але поняття, яке б поєднувало обидва явища, в українській мові не існує, що зумовлено історичними обставинами, оскільки до 1960-х років більшість вищих навчальних закладів в США обмежували навчання особам однієї статі.

Таким чином, перекладач відтворив цю семантичну лакуну гіперонімічним перейменуванням, узагальнивши специфічне поняття до іменника «студентки», що не обтяжує текст надлишковою інформацією, яку важко буде вкласти в ліпсинк для дубляжу: *One guy, the Coed Killer, sat right across a table from us, two feet away, and described, in detail, how he murdered six coeds.* – Наприклад Великий Ед. Сидів за столом напроти нас за півметра і детально описував як убив шістьох студенток.

Такий переклад є найбільш функціональним у цьому випадку, оскільки дає реципієнту зрозуміти про що йде мова. З іншого боку, він не передає історичну специфіку поняття та не відтворює відповідну асоціацію для реципієнта мови перекладу.

Явище громадського коледжу також є реалією, що стосується навчальної системи, яка відрізняється в Україні та США. “Community college”, який іноді називають “junior college”, є навчальним закладом, який надає академічні програми професійної освіти, а також допомагає набрати академічні кредити, яких не вистачило для вступу до університету, якщо вони не були набрані у старшій школі.

Такого явища не існує в українській системі освіти, але є схожі учбові заклади, які виконуються схожі функції і мають назву коледж, але вони відрізняються від громадських коледжів, оскільки вступ до цього закладу не є обов'язковим для вступу до університету в Україні.

Реалія потребує тлумачення для її розуміння українським кіноглядачем. На жаль, переклад для дублювання не дозволяє робити тлумачення, тому перекладачу доводиться переносити реалію у мову перекладу завдяки калькуванню, через що втрачається національно-культурна конотація: *I take classes. Well, I took classes at the community college, Atlanta Tech. – Я навчаюся. Точніше, навчалася. У громадському коледжі, технічному.*

Таким чином, найпродуктивнішим засобом перекладу реалій виявився переклад шляхом віднайдення ситуативного відповідника, який дозволяє передати безеквівалентну лексему у найближчому контексті, але опускає більшість інформації, яка має національно-культурний компонент. Серед засобів, які активно використовувалися перекладачем під час відтворення реалій, було і гіперонімічне перейменування, яке також не пояснює значення реалії та опускає його культурний аспект. Засобом перекладу, який дозволяє передати значення реалій оригіналу у мові перекладу, виявилось калькування, яке застосовувалося рідше.

3.5. Переклад семантичних лакун

У результаті аналізу було з'ясовано, що семантичні лакуни складають 4% від загальної кількості матеріалу дослідження. Більшість з них було перекладено узагальнено, а саме гіперонімічним перейменуванням, який складає 63% (Таблиця 3.7). Рідше семантичні лакуни було відтворено шляхом віднайдення ситуативного відповідника – 25%. Найменш продуктивним засобом перекладу семантичних лакун виявилось калькування, яке складає лише 12% і представлено в одному прикладі.

Таблиця 3.7

Засоби перекладу семантичних лакун

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Гіперонімічне перейменування	5	63%
2	Віднайдення ситуативного відповідника	2	25%
3	Калькування	1	12%
Всього		8	100%

В американській англійській мові існує дієслово *to jaywalk*, яке, згідно з TheFreeDictionary, означає «переходити або ходити по вулиці чи дорозі незаконно або не звертаючи уваги на транспорт, що наближається». Таке явище існує в українській мові, але воно не отримало жодного поняття для його позначення, що викликає певні труднощі для перекладу.

У перекладі другого сезону “Mindhunter” цю семантичну лауну було відтворено шляхом гіперонімічного перейменування: *Now that Wayne’s a sideshow, he can’t even jaywalk without being on the nightly news.* – *Вейн тепер і дорогу не перейде, не потрапивши у вечірні новини.*

При перекладі було втрачено специфічне значення семантичної лауни. Проте навіть такий неточний переклад розширив речення, через що одне слово оригіналу відтворюється трьома словами у перекладі.

Перекладач міг відтворити семантичну лауну як «Вейн тепер і дорогу не перейде в недозволеному місці, не потрапивши у вечірні новини», але це б значно розширило речення у перекладі, що не дозволено для дублювання, яке потребує синхронізму. Тому, можна зробити висновок, що переклад у цьому випадку є адекватним, оскільки він створює схожий з оригіналом ефект і дозволяє зберегти синхронізм.

Більшість семантичних лакун було відтворено шляхом гіперонімічного перейменування, що доводить і наступний приклад. В англійській мові є поняття *cube truck*, що, посилаючись на словник Collins, позначає фургон з відсіком для зберігання у формі куба, який ширший і вищий за передню частину автомобіля.

В Україні також існують схожі вантажівки, але історично склалося, що вони не мають окремої назви. В перекладі було використано відтворення гіперонімом, тобто видове поняття перекладено родовим поняттям «вантажівка».

Гіперонімічним засобом перекладу також було відтворено таку семантичну лауну як *toddler*, яка перекладалась за допомогою іменника «малюк» або дескриптивної перифрази «дитина ясельного віку»: *Things got out of hand and the older boys ended up suffocating the toddler.* – Ситуація вийшла з-під контролю... і один зі старших задушив малюка.

В оригіналі зустрічається іменник *legwork*, який є семантичною лауною для української мови. Це поняття позначає роботу, яка передбачає багато подорожей для збору інформації. Таке явище існує в українській мові, проте воно не отримало особливого поняття, яке б його називало, тому маємо безеквівалентну лексичну одиницю, яку перекладач відтворює гіперонімічним засобом перекладу, опускаючи специфіку поняття, пов'язану з роботою, що включає подорожі і збір інформації: *I'd have to do a lot more honest-to-God, on the ground legwork.* – Я б провів значно більшу, ретельнішу роботу на місці.

В іншому випадку перекладач відтворює вищезазначену безеквівалентну лексему шляхом віднайдення ситуативного відповідника: *Be methodical. Do your legwork.* – Будьте методичні, уважні. Так, перекладач замінює безеквівалентне поняття близьким за контекстом прикметником, який не пояснює семантичну лауну, але замінює її на більш зрозумілу.

В англійській мові є розмовне слово *clubber*, яке позначає людину, що часто відвідує клуби і танцює під електронну танцювальну музику. Це слово є семантичною лауною для української мови, оскільки воно не має відповідника, хоча аналогічне явище, що відповідає цьому поняттю, існує. В українській мові є наближений еквівалент цієї семантичної лауни – гульвіса, проте, згідно зі словником, гульвісою називають особу, яка любить гуляти, проводити час, влаштовуючи легковажні витівки і вигадки, що не відповідає значенню безеквівалентної лексичної одиниці оригіналу.

Так, перекладач використав переклад шляхом калькування у поєднанні з транскрипцією: *Clubbers are looking for guys who know what they're doing.* – *Клабери шукають обізнаних хлопців.*

Слово «клабер» в українській мові є маловідомим і незрозумілим більшості українських кіноглядачів, тому цей переклад безеквівалентної одиниці вважаємо не надто вдалим, оскільки він не передає значення оригінальної лексеми і має наближений аналог в українській мові, який є більш зрозумілим українському реципієнту.

Отже, більшість семантичних лакун було перекладено шляхом гіперонімічного перейменування, через що їх значення було узагальнено, а національно-культурну специфіку опущено, а випадки перекладу калькуванням були поодинокими, проте наближали культуру мови оригіналу до культури мови перекладу таким чином, що переклад опускав і соціокультурну конотацію, і не передавав значення безеквівалентної лексичної одиниці. Тому аналіз матеріалів дозволяє зробити висновок, що семантичні лакуни було у більшості випадків відтворено без збереження національно-культурної специфіки лексеми.

3.6. Переклад авторських неологізмів

Практичний аналіз матеріалів дослідження показав, що найбільш продуктивним засобом перекладу авторських неологізмів є калькування – 50% (Таблиця 3.8). Для перекладу авторських неологізмів рідше було застосовано гіперонімічне перейменування та віднайдення ситуативного відповідника.

Таблиця 3.8

Засоби перекладу авторських неологізмів

№	Засіб перекладу	Кількість	Відсоток
1	Калькування	3	50%
2	Гіперонімічне перейменування	2	33%
3	Віднайдення ситуативного відповідника	1	17%
Всього		6	100%

Для перекладознавчого аналізу цікавими є авторські неологізми, які у межах аналізованого матеріалу відображають національно-культурні особливості одного з персонажів і пов'язані з його минулим.

Вільям Пірс-молодший є одним з персонажів, до якого приходять головні герої в тюрму, щоб опитати його стосовно злочинів, які він скоїв, задля створення його профілю. За сюжетом глядачу нічого не розповідають про його особистість до того, як герої починають з ним спілкуватися, але з його мовлення глядач розуміє, що ця людина є неосвіченою і походить з бідної родини, проте сам персонаж вважає себе розумним і кмітливим.

Про його неосвіченість глядач здогадується з помилок, які він робить в словах, тим самим створюючи абсолютно нові слова, які не мають еквівалентів не тільки в українській мові, а й будь-якій мові. У зв'язку з цим, перекладачу доводиться підходити до їх перекладу творчо, оскільки переклад має створювати для українського кіноглядача схожий з оригіналом ефект.

Перше слово, яке спотворює Вільям Пірс-молодший, є варіація складного слова “self-compassion”, а саме “self-commiseration”. “To commiserate” означає відчувати чи висловлювати смуток чи співчуття, а “commiseration” є синонімом до слова “compassion”, проте, згідно з правилами англійської мови, з нього не утворюється складне слово з часткою self-, тобто такого слова не існує.

В оригіналі головний герой намагається виправити помилку неосвіченого персонажа, завдяки чому глядач звертає на неї увагу:

- *I ain't feeling self-commiseration now. Everyone had it the same.*
- *Self... Never mind.*
- *Та я не скиглю та не жаліюся. Всі були однаковими.*
- *Не жа... Неважливо.*

На жаль, в українському перекладі цю помилку було відтворено належним чином, оскільки обидва слова «скиглити» та «жалітися» є словниковими відповідниками і у їх використанні немає помилок. До того ж, у такому відтворенні зникає розуміння для кіноглядача навіщо головний герой виправляє співрозмовника.

Таким чином, перекладачем було використано гіперонімічне перейменування у зв'язку з віднайденням ситуативного відповідника, оскільки у перекладі було додано синонім слова «скиглити». Таким відтворенням авторського неологізму було узагальнено та еліміновано національно-культурну специфіку. З іншого боку, переклад можна було б виконати завдяки створенню нового слова і гри слів з використанням слова «скиглити» або, наприклад, «скаржитися»: *Я не кривджусь. Таке було життя.*

Наступне слово, яке було змінено цим персонажем, було слово *intellick*. Цей авторський неологізм є, швидше за все, варіацією на слова “intellect”, яке можна перекласти як розум або інтелект. В англійській мові це слово використовується рідше, ніж в українській, і вважається більш науковим, тому можна зробити висновок, що цей персонаж хотів здатися вченим і використати це слово, проте вжив його з помилкою: *Daddy? He weren't stupid. Got my intellick from his side. – Батя? Він був не дурний. Мізками я в нього.*

Тут головний герой не виправляє помилку у мовленні, але завдяки взаємозв'язку вербального та невербального компонента, а саме реакціям головного героя на мовлення злочинця, ми можемо також отримати додаткове розуміння про цього персонажа та помилки, яких він допускається. На жаль, переклад знову не передає помилку, а відтворює її гіперонімічним перейменуванням.

Далі маємо авторський неологізм, який було кальковано у процесі перекладу: *I'd like to answer them questions specificus, that's Latin, but I can't. – Я б відповів на запитаннікус конкретікус – це латинь – та не можу.*

В оригіналі маємо авторський неологізм, який було створено за допомогою прикметника “specific” та латинського суфіксу -us, який утворює прикметники від іменників, дієслів, прислівників та їх комбінацій у чоловічому роді. Так, перекладач вдався до кальки, використавши український відповідник «конкретний» і додавши до нього латинський суфікс, який було використано в оригіналі. Перекладач також калькує вірне в оригіналі слово “questions”, до еквівалентну якого додає латинський суфікс -us. Завдяки цьому перекладач

компенсує відтворення попередніх помилок шляхом гіперонімічного перейменування.

Таким чином, слова за звучанням наближені до латинської мови, проте кіноглядач може зрозуміти, що ці слова не з латини, а герой, який їх використовує, робить помилки через те, що вдає з себе освіченого. До цього також додається невербальна складова серіалу, оскільки з візуального супроводу можна побачити емоції головного героя і його реакцію на мовлення та помилки, які робить його співрозмовник.

Наступний авторський неологізм, *erogenously*, мав бути утворений завдяки іменнику “error”, суфіксу -ous-, який перетворює іменники та дієслова на прикметники, та суфіксу -ly, який утворює прислівники. Проте виходить прислівник, який утворено завдяки слову “erogenous”, ерогенний, та суфіксу -ly, що також створює комічний ефект:

- *Junior, you confessed to all three of those.*
- *Erogenously.*
- *Erogenously?*
- *Wrongly.*
- *Джуніоре, ти зізнався у цих трьох убивствах.*
- *Помилочно.*
- *Помилочно?*
- *Хибно.*

Перекладач під час відтворення цього авторського неологізму використав слово «помилково», яке є словниковим перекладом слова “wrongly”, та його не правильний варіант в українській мові. Таким чином, переклад відповідає оригіналу.

Калькування також слугувало засобом для відтворення авторського неологізму *clairvoyant*, тобто ясновидіння. Герой, який його використовує, робить помилку і утворює слово, у якому частина “clair” перетворюється на співзвучну їй “clear”:

- *You told the police where to find bodies.*
- *Yes, sir.*
- *How'd you know where to go?*

- *I'm clearvoyant.*
- *Ти сказав копам де тіла.*
- *Так, сер.*
- *Звідки ти знав?*
- *Я – ясновида.*

Так, в українському перекладі було кальковано оригінальний авторський неологізм завдяки поєднанню слів «сновида» та «ясновидець». Завдяки цьому перекладачу вдалося правильно відтворити авторський неологізм і тим самим кіноглядач зрозуміє національно-культурну конотацію, яку вона несе.

Отже, з аналізу відтворення авторських неологізмів українською мовою можна зробити висновок, що найпродуктивнішим засобом перекладу цього шару безеквівалентної лексики є калькування, яке відповідає значенню слова оригіналу та відтворює його соціокультурну функцію. Найменш вдалим засобом перекладу авторських неологізмів є переклад гіперонімом, оскільки він опускає національно-культурний компонент, який несе авторський неологізм оригіналу.

ВИСНОВКИ

Роботу було присвячено дослідженню лінгвістичного та перекладознавчого аспектів відтворення безеквівалентної лексики в кінодискурсі. У ході дослідження було розглянуто підходи до визначення кінодискурсу, з'ясовано зміст понять аудіовізуального перекладу та дубляжу як його аспекту, охарактеризовано поняття безеквівалентної лексики, узагальнено її класифікації та підходи до перекладу, а також було зроблено кількісний аналіз використання засобів перекладу безеквівалентної лексики на матеріалі сучасного англійського кінодискурсу.

1. У результаті теоретичного аналізу наукових джерел було з'ясовано, що кінодискурсом є сформоване колективним автором утворення, в якому поєднуються вербальний та невербальний компоненти з екстралінгвістичними факторами. Кінодискурс характеризується певними властивостями, а саме: цілісність, завершеність, відкритість, зв'язність, модальність, антропоцентричність та інтертекстуальність.

2. Було з'ясовано, що аудіовізуальний переклад займається відтворенням текстів, які користуються двома різними каналами зв'язку – звуковим та візуальним. Аудіовізуальний переклад поділяється на три види: субтитрування, дублювання та закадровий переклад.

У дослідженні визначено сутність дублювання як виду аудіовізуального перекладу, яка полягає у підготовці перекладу аудіовізуального тексту з дотриманням різних форм синхронії між текстом, образом та звуком.

3. Аналіз наукових джерел довів, що в теорії перекладу безеквівалентну лексику розглядають у межах категорій еквівалентності/безеквівалентності. Під поняттям безеквівалентної лексики розуміють моно- і полісемантичні одиниці, які виражають соціокультурну інформацію, чужу для мови-реципієнта, а також які не мають еквівалентів за межами мови, до якої належать.

Вивчення питання типології безеквівалентної лексики показало, що наразі у лінгвістиці існують досить детальні класифікації, засновані на аналізі безеквівалентної лексики у публіцистичних, науково-технічних, художніх

текстах. З огляду на специфіку досліджуваного матеріалу, у межах нашого дослідження було виділено та проаналізовано такі елементи безеквівалентної лексики: власні назви, семантичні лакуни, реалії, терміни, аббревіатури та скорочення, авторські неологізми.

4. У результаті теоретичного аналізу було виділено такі засоби перекладу безеквівалентної лексики: транскрипція, гіперонімічне перейменування, дескриптивна перифраза, комбінована реномінація, калькування, міжмовна транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення, віднайдення ситуативного відповідника, контекстуальне розтлумачення.

5. Лінгвокультурологічний аналіз досліджуваного матеріалу дозволив стверджувати, що безеквівалентні лексичні одиниці у межах другого сезону кіносеріалу “Mindhunter” відображають національно-культурні особливості, характерні для США 1970-х-1980-х років, своєрідність мови, яка є специфічною для кримінальної психології та несе сюжетне смислове навантаження, а також соціокультурні особливості, характерні для кожного з представлених у кіносеріалі персонажів.

Аналіз аудіовізуального вихідного та цільового текстів у структурно-семантичному аспекті дозволив дійти висновку, що найбільш розповсюдженими серед загальної кількості елементів безеквівалентної лексики є власні назви та терміни. Третє місце займають аббревіатури та скорочення. Далі маємо реалії та семантичні лакуни, а найменш розповсюдженими є авторські неологізми.

Перекладознавчий аналіз безеквівалентної лексики, використаної у проаналізованих матеріалах, дозволив стверджувати, що під час її відтворення в україномовному кінодискурсі перекладач найчастіше вдається до транскрипції та калькування. Серед залучених засобів відтворення безеквівалентної лексики у порядку зменшення йдуть гіперонімічне перейменування, віднайдення ситуативного відповідника, дескриптивна перифраза та метод уподібнення. Найменш залученим, згідно з результатами перекладознавчого аналізу, виявилось опущення.

Власні назви здебільшого відтворювалися за допомогою транскрипції (54%), що складає більше половини випадків. Терміни та реалії перекладалися за допомогою віднайдення ситуативного відповідника (25% та 42%). Аббревіатури та скорочення найчастіше були перекладені шляхом калькування (36%), що зумовлено складністю їх відтворення у межах кінодискурсу та аудіовізуального перекладу, який обмежує використання дескриптивної перифрази.

Семантичні лакуни були здебільшого відтворені завдяки гіперонімічному перейменуванню (63%), що зумовлено необхідністю дотримання синхронізму. При перекладі авторських неологізмів було залучено у більшості випадків відтворення шляхом калькування (50%). У випадках, коли калькування було неможливим, перекладач вдавався до гіперонімічного перейменування.

Здійснене дослідження продемонструвало, що під час перекладу безеквівалентної лексики в англomовному кінодискурсі транскрипція та калькування є найпродуктивнішими засобами перекладу, а національно-культурний компонент зазвичай опускається через необхідність синхронізувати звукову та візуальну складові кінофільму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова, Елена. «Паралингвистика и текст (к проблеме креолизованных и гибридных текстов)». *Вопросы языкознания*, вып. 1, 1992, сс. 71-79.
2. Атаманова, Арина. «Переводческие трансформации как способ сохранения культурно-исторического своеобразия оригинала (на материале перевода романа М.А. Шолохова «Тихий Дон»)». *Санкт-Петербургский государственный университет*, 2017.
3. Бакулев, Геннадий. «Стратегии аудиовизуального перевода». *Вестник ВГИК*, вып. 4, 2014, сс. 48-60.
4. Банникова, Анастасия. «Особенности перевода аудиовизуальных текстов (на материале перевода с английского на русский сериала «Шерлок»)». *Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет*, 2017.
5. Бархударов, Леонид. *Язык и перевод*. Международные отношения, 1975.
6. – – –. *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода*. Издательство ЛКИ, 2010.
7. Бортничук, Елена. *Словообразование в современном английском языке*. «ВИЩА ШКОЛА», 1988.
8. Великорода, Юрій. «Переклад авторських неологізмів у кінематографі (на матеріалі кінофільму «Великий дружній велетень»)». *Науковий вісник Херсонського державного університету*, вип. 3, 2018, сс. 90-95.
9. Верещагин, Евгений и Костомаров, Виталий. *Лингвострановедческая теория слова*. Москва, 1980.
10. Виноградов, Венедикт. *Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы)*. Издательство института общего среднего образования РАО, 2001.
11. Влахов, Сергей и Флорин, Сидер. *Непереводимое в переводе*. Международные отношения, 1980.

12. Гаврилова, Ірина. «Переклад безеквівалентної лексики на матеріалі казок братів Грімм». *Закарпатські філологічні студії*, вип. 14, 2018, сс. 96-102.
13. Гарах, Олена. «Особливості перекладу культурно-маркованої лексики». *Сумський державний університет*, 2021.
14. Голомоз, Олександр. «Український рекламний кінодискурс: лінгвокультурологічний аспект». *Донецький національний університет імені Василя Стуса*, 2020.
15. Горшкова, Вера. *Перевод в кино*. ИГЛУ, 2006.
16. Дейк ван, Тён. *Язык. Познание. Коммуникация: пер. с англ.* Благовещенск: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртунэ, 2000.
17. Духовная, Татьяна. «Структурные составляющие кинодискурса». *Грамота*, вип. 1, 2015, сс. 64-66.
18. Євтушенко, Наталія. «Референційно-безеквівалентна лексика у сучасній англійській мові. Проблеми перекладу безеквівалентних форм». *СумДПУ ім. А. С. Макаренка*, вип. 3, 2010, сс. 93-100.
19. Журавель, Тетяна. «Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі». *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*, вип. 10, 2018, сс. 35-38.
20. Зарецкая, Анна. *Особенности реализации подтекста в кинодискурсе*. Абрис, 2012.
21. Зверева, Ольга. «Сучасний кінодискурс: специфіка та особливості категоріального потенціалу». *Наукові записки ХЕПУ*, вип. 4, 2006, сс. 111-115.
22. Зорівчак, Роксоляна. *Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози)*. Львів, 1989.
23. Иванов, Александр. *Безэквивалентная лексика*. Типография издательства СПбГУ, 2006.
24. Кабаченко, Ірина. «Проблеми перекладу безеквівалентної лексики. Лінгвокраїнознавчий аспект». Аграр Медіа Груп, *IV Міжнародна науково-*

- практична конференція з питань теорії та практики перекладу, 2021, сс. 148–153.*
25. Кабінет міністрів України. *Деякі питання порядку розповсюдження і демонстрування фільмів*. Постанова №20, Київ, 2006.
26. Кибрик, Андрей. «Анализ Дискурса в Когнитивной Перспективе». *Российский государственный гуманитарный университет, 2003.*
27. – – –. «Модус, жанр и другие параметры классификации дискурсов». *Вопросы языкознания, вып. 2, 2009, сс. 3-21.*
28. Козуляев, Алексей. «Аудиовизуальный полисемантический перевод как особая форма переводческой деятельности и особенности обучения данному виду перевода». *Царскосельские чтения, вып. 17, 2013, сс. 374-381.*
29. Комиссаров, Вилен. *Современное переводоведение*. ЭТС, 2002.
30. Конецкая, Нина. *Социология коммуникаций*. Международный университет бизнеса и управления, 1997.
31. Корячкина, Антонина. «Англоязычный художественный кинодискурс и потенциал его интерпретативно-коммуникативного перевода». *Санкт-Петербургский государственный университет, 2017.*
32. Кочерган, Михайло. *Основи зіставного мовознавства*. Академія, 2006.
33. Крисанова, Тетяна. «Семіотичні аспекти кінодискурсу». *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, вип. 86, 2017, сс. 23-31.*
34. Крупнов, Виктор. *В творческой лаборатории переводчика. Очерки по профессиональному переводу*. Международные отношения, 1976.
35. Кулікова, Анастасія. «Прийоми перекладу власних назв при дублюванні мультфільмів». *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка, вип. 16, 2011, сс. 50-55.*
36. Лавриненко, Ирина. «Стратегии и тактики мены коммуникативных ролей в современном англоязычном кинодискурсе». *Вісник ХНУ, 2014.*
37. Латышев, Лев и Семенов, Аркадий. *Перевод: теория, практика и методика*. Издательский центр «Академия», 2003.

- 38.Латышев, Лев. *Технология перевода*. Издательский центр «Академия», 2005.
- 39.Лотман, Юрий. *Семиотика кино и проблемы киноэстетики*. Ээсти Раамат, 1973. Сургай, Юлия. «Интердискурсивность Кинотекста в Кросскультурном Аспекте». *ГОУ ВПО «Сургутский государственный педагогический университет»*, 2008.
- 40.Любителева, Виктория. «Создание подтекста в американском кинодискурсе (на материале художественного кинофильма Вуди Аллена “Blue Jasmine”)». *Сибирский федеральный университет*, 2017.
- 41.Малімон, Леся. «Лінгвокогнітивні особливості кінодискурсу творів Квентіна Тарантіно (на матеріалі фільму «Безславні виродки»)». *Науковий журнал*, вип. 12, 2020, 132-141.
- 42.Микитанова, Татьяна. «Перевод безэквивалентной лексики». *XVI Международная научно-практическая конференция: «современная наука: актуальные вопросы, достижения и инновации»*, сс. 20–26.
- 43.Назмутдинова, Светлана. «Гармония как переводческая категория (на материале русского, английского, французского кинодискурса): автореф. дис. канд. филол. наук». *ГОУ ВПО «Пермский государственный технический университет»*, 2008.
- 44.Нелюбина, Юлия. «Кинодискурс как объект лингвистического изучения». *Челябинский гуманитарий*, вып. 3, 2013, сс. 71-74.
- 45.— — —. «Кинотекст в кругу смежных понятий». *Гуманитарный вектор*, вып. 4, 2014, сс. 26-29.
- 46.Олійник, Євген. «Безеквівалентна лексика: проблеми відтворення». *ПУЕТ*, 2020.
- 47.Пойманова, Ольга. «Семантическое пространство видеовербального текста». *Московский государственный лингвистический университет*, 1997.
- 48.Полякова, Оксана. «Дублювання як вид кіноперекладу». *Наукові записки. Серія “Філологічна”*, вип. 116, 2013, сс. 338-341.

49. Прошина, Зоя. *Теория перевода*. Издательство Дальневосточного университета, 2008.
50. Рецкер, Яков. *Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода*. Р. Валент, 2007.
51. Самкова, Мария. «Кинотекст и кинодискурс: к проблеме разграничения понятий». *Грамота*, вып. 1, 2011, сс. 135-137.
52. Сапогова, Лидия. «Реалии: Сущность и функции». *Сборник научных трудов Тульского государственного педагогического университета им. Л. Н. Толстого*, вып. 2, 1978, сс. 71-79.
53. Селиванов, Евгений. *Основы лингвистической теории текста и коммуникации*. Фитосоциоцентр, 2002.
54. Семененкова, Ирина. «Безэквивалентная лексика и особенности ее перевода (на материале газетных статей)». *Белорусский государственный университет*, 2019.
55. Сєрова, Катерина. «Реалії у сучасному англійськомовному газетному дискурсі: лінгвокультурологічний і перекладознавчий аспекти». *Київський національний лінгвістичний університет*, 2019.
56. Слышкин, Геннадий и Ефремова, Марина. *Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа)*. Водолей Publishers, 2004.
57. Сухая, Елена. «Типы источников киноречи как основа лингвистический исследований». *Вестник МГОУ*, вып. 2, 2010, сс. 68-73.
58. Тер-Григорьян, Марина. «Роль інтонації у виділенні семантично важливих відрізків мовлення». *New Philology*, вип. 82, 2021, сс. 292-298.
59. Трифонова, Ганна. «Особливості перекладу художніх фільмів з італійської мови на українську». *Вісник Маріупольського державного університету*, вип. 19, 2018, сс. 354-359.
60. Федоров, Андрей. *Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы)*. Издательский Дом «Филология три», 2002.
61. Фененко, Наталия. «Две стратегии перевода реалий». *Вестник ВГУ*, вып. 1, 2009, сс. 121-128.

62. Швейцер, Александр. *Современная социолінгвістика*. Наука, 1977.
63. Шемшук, Володимир. «Повний фонетичний синхронізм ліпсінк-відповідників як проблема перекладу». *XVIII Міжнародна конференція. Сучасні проблеми науки*, 2020, с. 68.
64. Ababilova, Nataliia and Usachenko, Iryna. “Audiovisual Translation as a Challenge for Contemporary Translators.” *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Germanic Studies and Intercultural Communication*, no. 2, 2020, pp. 79–85.
65. Ascheid, Antje. “Speaking Tongues: Voice Dubbing in the Cinema of Cultural Ventriloquism”. *Velvet Light Trap*, no. 40, 1997.
66. Brown, Gillian. *Discourse analysis*. The Batch Press, 1983.
67. Díaz Cintas, Jorge & Anderman, Gunilla. *Audiovisual Translation. Language Transfer on Screen*. Basingstoke, 2009.
68. Dynel, Marta. “Stranger than Fiction? A Few Methodological Notes on Linguistic Research in Film Discourse”. *Brno Studies in English*, vol. 37, 2011, pp. 41-46.
69. Gambier, Yves. “Translations and Translation Studies at the Crossroads of Digital Communications”. *Vestnik SPbSU*, vol. 4, 2016, pp. 56-74.
70. Kozloff, Sarah. *Overhearing Film Dialogue*. University of California Press, 2000.
71. Lakoff, Robin. *Talking Power: The Politics of Language*. Basic Books, 1990.
72. Poyatos, Fernando. *Nonverbal Communication and Translation*. John Benjamins Publishing Company, 1997.
73. Remale, Aline. “Audiovisual translation”. *John Benjamins Publishing House*, vol. 1, 2019, pp. 28-34.
74. Wollen, Peter. *Signs and Meaning in the Cinema*. Indiana University Press, 1976.
75. Zabalbeascoa, Patrick. “The Nature of the Audiovisual Text and Its Parameters.” *Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins*, 2008, pp. 21–37.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. *Mindhunter*. Created by Joe Penhall, season 2, Netflix, 16 Aug. 2019. Netflix Official Site, www.netflix.com/search?q=mind&jbv=80114855. Accessed 8 Feb. 2022.
2. *Mindhunter*. Перекладено студією «Так Треба Продакшн», сезон 2, Netflix, 2021. Netflix Official Site, www.netflix.com/search?q=mind&jbv=80114855. Останній перегляд 8 лют. 2022.
3. *Mindhunter*. Created by Joe Penhall, season 2, Netflix, 16 Aug. 2019. Transcript, sublikescript.com/series/Mindhunter-5290382. Accessed 8 Feb. 2022.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Таблиця А.1.

Аналіз засобів перекладу англомовної безеквівалентної лексики українською
МОВОЮ

Першоджерело	Переклад	Вид безеквівалентної лексики оригіналу	Засіб перекладу
\$2.99 special	безкоштовний перекус	реалія	віднайдення ситуативного відповідника
.44 Caliber Killer	Вбивця 44-го калібру	власна назва	калькування
1159 Cimmaron Court	Сімарон-Корт 1159	власна назва	транскрипція
1978 Plymouth Fury	Плімут-Ф'юрі 78го	власна назва	транскрипція
760 West Peachtree	Вест-Пічтрі 760	власна назва	транскрипція
7-Eleven	продовольча крамниця	власна назва	гіперонімічне перейменування
803 North Edgemoor	Північний Еджмур 803	власна назва	калькування + транскрипція
Aaron Wyche	Аарон Вайч	власна назва	транскрипція
AD	містер Шепард	абревіатура	віднайдення ситуативного відповідника
Addison Verrill	Аддісон Веррелл	власна назва	транскрипція
Alfred Evans	Альфред Еванс	власна назва	транскрипція
antecedent behavior	антецедентна поведінка	термін	калькування
APD	поліція Атланти	власна назва	дескриптивна перифраза
Associate's	залишилося здати десять заліків	реалія	віднайдення ситуативного відповідника

Asteroids	«Астероїди»	власна назва	калькування
ATKID	вбивства дітей в Атланті	абревіатура	дескриптивна перифраза
Atlanta Child Murderer	Дітоубивця з Атланти	власна назва	калькування
Atlanta Monster	Монстер з Атланти	власна назва	калькування
Atlanta PD	місцева поліція	власна назва	віднайдення ситуативного відповідника
Bag Murderer	Убивця з мішками	власна назва	дескриптивна перифраза
Bat Patrol	«Патруль з битками»	власна назва	калькування
blitz killer	бліц-убивця	термін	калькування
Bobby Beausoleil	Боббі Босолей	власна назва	транскрипція
body retrieval unit	той, хто забере тіло	термін	віднайдення ситуативного відповідника
Boston Strangler	Бостонський Душител	власна назва	калькування
Bowen Homes Housing complex	житловий комплекс Боуен-Хоумс	власна назва	калькування + транскрипція
Boy Wonder	Чудо-хлопчик	власна назва	калькування
brick agent	оперативник	термін	метод уподібнення
Broadway Joe	чемпіон	власна назва	віднайдення ситуативного відповідника
BSU	відділ	абревіатура	гіперонімічне перейменування
BTK	ЗВК	абревіатура	калькування
BU	Бостон	абревіатура	гіперонімічне перейменування
Campbellton Road	Кемпбелтон-Роуд	власна назва	транскрипція
Candy Man	Карамельник	власна назва	калькування
Celtics	«Сельтікс»	власна назва	транскрипція

Chablis	«Шаблі»	власна назва	транскрипція
Channel 2	Другий Канал	власна назва	калькування
Channel Five	П'ятий канал	власна назва	калькування
Charles Stephens	Чарльз Стівенс	власна назва	транскрипція
Chattahoochee	Четахучі	власна назва	транскрипція
Christie Brinkley	Крісті Брінклі	власна назва	транскрипція
Christopher Street	Крістофер-Стріт	власна назва	транскрипція
Church Street	Черч-Стріт	власна назва	транскрипція
clearvoyant	ясновида	авторський неологізм	калькування
Clifford the Big Red Dog	«Червоний пес Кліффорд»	власна назва	калькування
clubbers	клуббери	семантична лакуна	калькування
Cobb Parkway Bridge	міст Кобб- Парквей	власна назва	транскрипція + калькування
coeds	студентки	семантична лакуна	гіперонімічне перейменування
community college	громадський коледж	реалія	калькування
compulsive crimes	убивці, які діяли компульсивно	термін	дескриптивна перифраза
compulsive killer	компульсивний вбивця	термін	калькування
copycat killings	скопювати вбивство	термін	віднайдення ситуативного відповідника
Crisco	кулінарний жир	власна назва	дескриптивна перифраза
cube truck	вантажівка	семантична лакуна	гіперонімічне перейменування
DCFS	соцслужби	аббревіатура	метод уподібнення
Dekalb County	округ Де-Калб	власна назва	транскрипція + калькування
Detective Art Spencer	Детектив Арт Спенсер	власна назва	транскрипція + калькування
Detective McGraw	Детектив МакГро	власна назва	транскрипція +

			калькування
Detective Needham	детектив Нідхем	власна назва	транскрипція + калькування
Dr. Carr Commentary on Ed Kemper's Mutilation Fantasies	«Коментарі на збочені фантазії Еда Кемпера»	власна назва	калькування
Dragnet	«Дрегнет»	власна назва	транскрипція
Dukes game	гра «Дюкс»	власна назва	транскрипція
Dunbar Elementary	початкова школа Данбар	власна назва	калькування + транскрипція
Earl Lee Terrell	Ерл Лі Терелл	власна назва	транскрипція
East Area Rapist	Гвалтівник східного регіону	власна назва	калькування
Eddie Duncan	Едді Дункан	власна назва	транскрипція
Elmer Wayne Henley, Jr.	Елмер Вейн Хенлі, молодший	власна назва	транскрипція
erogenously	помилочно	авторський неологізм	калькування
ex-con	колишній в'язень/ зек	скорочення	дескриптивна перифраза / метод уподібнення
Fairfield Police Department	Поліцейський відділ Фейрфілду	власна назва	калькування
father figure	фігура батька	термін	калькування
First Credit	банк	власна назва	гіперонімічне перейменування
flight risk	може втекти / можливість втечі	термін	віднайдення ситуативного відповідника
For Sale sign	таблиця «Продається»	реалія	калькування
Forces of Evil	«Сили зла»	власна назва	калькування
Fulton County Stadium	стадіон Фолтон	власна назва	транскрипція + калькування
GBI	ГБР/бюро розслідувань Джорджії	аббревіатура	калькування
Georgia Highway	Департамент	власна назва	метод

Department	транспорту		уподібнення
G-men	спецагенти	термін	гіперонімічне перейменування
grad school	останній курс	реалія	віднайдення ситуативного відповідника
Gwinnett County	округ Гвіннетт	власна назва	транскрипція
high school yearbook	випускний альбом універу	реалія	віднайдення ситуативного відповідника
homeroom	клас	реалія	гіперонімічне перейменування
Hotlanta Records	Готлента Рекордс	власна назва	транскрипція
How To Beat a Lie Detector	-	власна назва	опущення
I-45 Killer	Вбивця з автостради I-45	власна назва	калькування + дескриптивна перифраза
intellick	мізки	авторський неологізм	гіперонімічне перейменування
Ira Street	Айра-Стріт	власна назва	транскрипція
Irene Thirkield	Айрін Теркілд	власна назва	транскрипція
Jackson Parkway Bridge	міст	власна назва	гіперонімічне перейменування
jaywalk	перейти дорогу	семантична лакуна	гіперонімічне перейменування
Jimmy Ray Payne	Джиммі Рей Пейн	власна назва	транскрипція
Jo-Jo Bell	Джо-Джо Белл	власна назва	транскрипція
Journal-Constitution	газета	власна назва	гіперонімічне перейменування
Karen Hickman	Карен Хікмен	власна назва	транскрипція
Lakewood Heights	Лейквуд-Хайтс	власна назва	транскрипція
Lakewood Shopping Plaza	«Лейквуд-Шопінг- Плаза»	власна назва	транскрипція
LaTonya Wilson	ЛаТонія Вілсон	власна назва	транскрипція
LEAA	ДДПУ	аббревіатура	калькування
legwork	робота/уважний/у важність	семантична лакуна	гіперонімічне перейменування /

			віднайдення ситуативного відповідника
Lieutenant Drowatsky	лейтенант Дровацьки	власна назва	транскрипція + калькування
lightning dust	порошок для виявлення відбитків	термін	дескриптивна перифраза
Lubie Geter	Лубі Джитер	власна назва	транскрипція
Macy's Day Parade	парад Мейсіс	реалія	калькування
Mallomars	печиво	власна назва	гіперонімічне перейменування
Max's Liquor Store	горільчана крамниця	власна назва	метод уподібнення
Maynard Jackson	Мейнард Джексон	власна назва	транскрипція
Meatpacking	Мітпекінг	власна назва	транскрипція
Miss Eula	міс Юла	власна назва	транскрипція + калькування
Miss Leland	міс Ліланд	власна назва	транскрипція + калькування
Miss Venus Taylor	міс Вінус Тейлор	власна назва	транскрипція + калькування
Morehouse College campus	коледж Морхаус	власна назва	транскрипція
Moreland Plaza Shopping Center	торговельний центр «Мореленд Плаза»	власна назва	калькування + транскрипція
Mr. Civic Duty	містер Громадянський обов'язок	власна назва	калькування
Mr. Coffee	кавомашина	власна назва	гіперонімічне перейменування
Mr. Kirby Baker	містер Кірбі Бейкер	власна назва	транскрипція + калькування
Mr. Right	той самий	власна назва	віднайдення ситуативного відповідника
Mrs. Willie Mae Mathis	міс Віллі Мей	власна назва	транскрипція +

	Matic		калькування
multiple murderers	серійні убивці	термін	метод уподібнення
New South	«Новий південь»	власна назва	калькування
NewsHour	новини	власна назва	гіперонімічне перейменування
Newsweek	«Ньюзвік»	власна назва	транскрипція
nonparticipant	не брати участі	термін	дескриптивна перифраза
OPR	мінюст	абревіатура	гіперонімічне перейменування
Orange Sunshine	Оранжеве сонце	власна назва	калькування
parolee	на умовно- достроковому	термін	дескриптивна перифраза
Patricia Krenwinkel	Патріша Кренвінкель	власна назва	транскрипція
Paul Bateson	Пол Бейтсон	власна назва	транскрипція
penitentiary	там же	реалія	віднайдення ситуативного відповідника
Pickett Yarborough	Пікетт Ярборо	власна назва	транскрипція
playdate	компанія	семантична лакуна	віднайдення ситуативного відповідника
Polaroids	фотографії	власна назва	гіперонімічне перейменування
Puzzle Palace	агентство з нацбезпеки	власна назва	дескриптивна перифраза
rap sheet	притягатися	термін	віднайдення ситуативного відповідника
Redwine Road	Редвайн-Роуд	власна назва	транскрипція
Reese's Grocery	крамниця	власна назва	гіперонімічне перейменування
road school	дорожня школа	реалія	калькування
Rockdale County	округ Рокдейл	власна назва	транскрипція
Rockdale Sheriff's Department	департамент шерифа у Рокдейл	власна назва	калькування

rope-a-dope	роуп-а-доуп	термін	транскрипція
Rumble in the Jungle	Гуркіт у джунглях	власна назва	калькування
S/M	С/М	абревіатура	калькування
SAC	провідний спецагент	абревіатура	дескриптивна перифраза
Sammy Davis Jr.	Семмі Девіс- молодший	власна назва	транскрипція + калькування
San Mateo Slasher	Слешер із Сан- Матео	власна назва	калькування
Sans Souci lounge	бар «Санс Сучі»	власна назва	транскрипція
self-commiseration	не скиглити і не жалітися	авторський неологізм	гіперонімічне перейменування
Shirley Vian	Ширлі Ваян	власна назва	транскрипція
Sigman Road	Сігман-Роуд	власна назва	транскрипція
Sixers	«Сіксерс»	власна назва	транскрипція
SLA	CAO	абревіатура	калькування
smear the queer	вибивали	реалія	метод уподібнення
social butterfly	Містер Товариськість	семантична лакуна	віднайдення ситуативного відповідника
Son of Sam	Син Сема	власна назва	калькування
specificus	конкретікус	авторський неологізм	калькування
square dancing	танці	реалія	гіперонімічне перейменування
Stocking Strangler	Панчішний душитель	власна назва	калькування
STOP marches	марш СТОП	власна назва	калькування
Techwood Homes	Теквуд Хоумз	власна назва	транскрипція
Ted of the West Coast	Тед з Узбережжя	власна назва	калькування + опущення
Terry Pue	Террі П'ю	власна назва	транскрипція
the Dickinsons	Дікінсони	власна назва	транскрипція + калькування
The Jeffersons	«Джеферсони»	власна назва	транскрипція + калькування
the Sanders	Сандерси	власна назва	транскрипція +

			калькування
The True Story of the Manson Murders	-	власна назва	опущення
Therapeutic Approaches to Sexual Deviances	-	власна назва	опущення
Three Men in a Tub	неваліяйки	власна назва	метод уподібнення
Tin Lizzie	Бляшана Ліззі	власна назва	калькування
toddler	малюк/дитина ясельного віку	семантична лакуна	гіперонімічне перейменування/ дескриптивна перифраза
Tootsie Rolls	цукерка	власна назва	гіперонімічне перейменування
unsub	злочинець	термін	гіперонімічне перейменування
Uri Geller	Урі Геллер	власна назва	транскрипція
Vandiver Road	Вандівер-Роуд	власна назва	транскрипція
victim pool	вибір жертв/жертви	термін	віднайдення ситуативного відповідника
victimology	віктимологія	термін	калькування
Walkman	мангітофон	власна назва	гіперонімічне перейменування
Wayne Bertram Williams	Вейн Бертрам Вільямс	власна назва	транскрипція
Wheat Street Baptist Church	баптистська церква	власна назва	калькування + опущення
White Album	«Білий альбом»	власна назва	калькування
Wichita Executioner	Кат із Уічіти	власна назва	калькування
Wichita Strangler	Душитель із Уічіти	власна назва	калькування
William Barrett	Вільям Барретт	власна назва	транскрипція
Winthrop Drive	Вінтроп-Драйв	власна назва	транскрипція
Y	християнська асоціація	аббревіатура	дескриптивна перифраза

SUMMARY

Valeriia Olekhnovych. Non-Equivalent Vocabulary in Modern English Film Discourse: Linguistic, Cultural and Translation Aspects. – Mykolaiv, 2022.

The paper is devoted to the analysis of non-equivalent vocabulary in modern film discourse and the ways of its translation into Ukrainian on the material of the second season of “Mindhunter” television series shot in 2019 by the Denver & Delilah Films studio, and its translation into the Ukrainian language performed by The Tak Treba Production studio.

The research of the given subject has led to the conclusion that film discourse represents a coherent text that combines both verbal and non-verbal components, that is created by a collectively differentiated author for the viewer of the film.

Film discourse has been studied alongside the audiovisual translation and dubbing as its subtype. It has been established that audiovisual translation and dubbing as a branch of translation studies are problematic since they are involved in reproduction of texts which use audio and visual communication channels. It has also been revealed that during the process of dubbing, the translator prepares the translation of audiovisual text with different forms of synchronicity between text, image and sound, which is the main complexity translators can encounter while performing translation for dubbing.

In the second part of theoretical study it has been pointed out that non-equivalent vocabulary represents words and word combinations that express national and cultural information, which are absent from the target language, have no equivalents outside the language to which they belong and are difficult to reproduce.

Having analysed modern classifications of non-equivalent vocabulary, based on the analysis of non-equivalent vocabulary in scientific, technical, publicistic and other types of the texts, we differentiate the following non-equivalent lexical units that are represented in the materials of this research: proper names, semantic lacunas, realities, terms, abbreviations and shortenings, author’s neologisms.

The analysis of non-equivalent vocabulary in the second season of “Mindhunter” television series from the linguistic and cultural points of view reveals that they reflect

the national and cultural characteristic features of the life in the United States in the 1970s-1980s, social and cultural background of the characters, as well as the documentary, psychological and criminal nature of the analysed series.

The structural analysis of the non-equivalent vocabulary used in the second season of *Mindhunter* television series and its translation into Ukrainian has proved that the most common are proper names, which constitute 68% of the total number of analysed non-equivalent vocabulary. Terms make up 10%, which makes them the second most used among all types of non-equivalent vocabulary. They are followed by abbreviations and shortenings, which constitute 8%, realities and semantic lacunas – 7% and 4% respectively. The least common are the author's neologisms, which make up 3% of the total number of studied vocabulary.

Having analysed the non-equivalent vocabulary in original audiovisual text and its translation into the Ukrainian language, it has been concluded that the most common way of non-equivalent lexical units' reproduction is transcription and loan translation – 38% and 28%. They are followed by hyperonymic translation, translation through the situational equivalent, descriptive periphrasis and the method of assimilation. The least used, according to the results of analysis, was omission.

So, the research of non-equivalent vocabulary in film discourse and the ways of its translation into the Ukrainian language has shown that the proper names are the most common types of non-equivalent vocabulary, which are usually rendered into the Ukrainian through transcription. Terms and realities are the second and the third most used categories of non-equivalent vocabulary that can be found in the original audiovisual text, which are mostly rendered through the situational equivalent.

It has been confirmed as a result of the research, that loan translation is the most productive way of translating abbreviations and shortenings, while hyperonymic way of translation is mostly used to translate semantic lacunas. Author's neologisms were mostly translated through loan translation.

Key words: audiovisual translation; cultural features; dubbing; film discourse translation; non-equivalent vocabulary; proper names; terms; transcription.